

HET ONLINE PLAFOND

EEN KWALITATIEF
ONDERZOEK NAAR DE
INVLOED VAN ONLINE
MISOGYNIE OP
VROUWEN IN DE
LOKALE POLITIEK

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Literatuur	7
3. Methoden	14
4. Analyse	19
4.1 Ervaringen met online misogynie.....	19
4.2 Impact indirecte- en directe online misogynie.....	30
4.3 Omgaan met online misogynie.....	47
5. Conclusie	55
6. Aanbevelingen	59
Bibliografie	62

1. Inleiding

Ondanks een breed gedeelde maatschappelijke wens voor meer gendergelijkheid in de politiek (I&O Research, 2019), zijn vrouwen nog steeds in de minderheid in politieke organen (EIGE, 2021). In de afgelopen jaren is er groeiende aandacht voor de negatieve invloed van (online) media hierop. Uit een evaluatie van het Europese Parlement blijkt dat 4 tot 7 procent van de vrouwen in Europa het laatste jaar online misogynie meemaakte (ESPR, 2021). Onder Europese vrouwelijke parlementariërs heeft meer dan de helft te maken gehad met online misogynie (Interparlementaire Unie & Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, 2018). Terugtrekking uit het publieke debat wordt als één van de consequenties van dergelijke intimidatie beschouwd. Daarnaast kunnen (online) misogynie en geweld tegen vrouwen belangrijke obstakels vormen voor vrouwen om zich in de politieke arena te begeven (Raad van Europa, 2020). Dit blijkt onder andere uit de bijdragen van vrouwelijke politici in de #MeToo-beweging. Uit hun getuigenissen komt naar voren dat dergelijke ervaringen het moeilijker maken voor vrouwen om de politiek te betreden (Raad van Europa, 2020).

Er zijn veel termen om online haat jegens vrouwen aan te duiden. In dit onderzoek gebruiken wij de term online misogynie. Een ander woord voor misogynie is vrouwenhaat. Online misogynie omvat dus online haat jegens vrouwen, omdat zij vrouw zijn. In sommige gevallen gaan haatberichten gericht aan vrouwen niet expliciet over hun vrouw-zijn. Echter, omdat vrouwen onevenredig veel online haat ontvangen ten opzichte van mannen, enkel en alleen omdat zij vrouw zijn, is online haat richting vrouwen te classificeren als misogynie. Om deze reden kiezen wij voor het gebruik van de term online misogynie.

Ook Nederlandse vrouwelijke parlementariërs krijgen te maken met onevenredige hoeveelheden haatberichten. In het stuk 'Misogynie als politiek wapen' onderzocht *De Groene Amsterdammer* samen met de Utrecht Data School hoe op sociale media vrouwelijke Tweede Kamerleden worden besproken. Tien procent van alle tweets gericht aan vrouwelijke Tweede Kamerleden bevat haat of agressie. In de vijf maanden voor de verkiezingen van maart ontving alleen Sigrid Kaag al 13,235 haatdragende/agressieve tweets, ca. 88 per dag (Saris & Van de Ven, 2021).

Naast openlijke haat, worden vrouwen in de media ook op subtielere wijze achtergesteld. Een analyse van meer dan 200,000 Nederlandse krantenberichten tussen 2006 en 2012 liet zien dat mannelijke politici over het algemeen vaker worden besproken aan de hand van leiderschapsstereotypen als politieke ambachtelijkheid en doortastendheid dan vrouwelijke politici (Aaldering & Van der Pas, 2020). Net zoals deze mediaweergave het stereotype beeld van gewone burgers over vrouwelijke politici bepaald, worden ook vrouwelijke aspirant-politici hierdoor beïnvloed. Zij worden aangetast in het beeld van hun eigen politieke kunnen.

Amerikaanse studies laten zien dat misogynie in (online) media, in de vorm van online haat of stereotypering, de (politieke) ambitie van vrouwen kan temperen. Zo rapporteerden vrouwen die in een experiment werden blootgesteld aan genderstereotype reclameboodschappen minder leiderschapsaspiraties dan vrouwen die werden blootgesteld aan counterstereotype beelden (Simon & Hoyt, 2013). Dit leidt uiteindelijk tot minder vrouwen in de politiek. Haraldsson en Wängnerud (2019) laten zien dat, gecontroleerd voor andere factoren, in landen met meer seksistische mediaberichtgeving het aantal vrouwelijke politieke kandidaten lager is. Dergelijke mechanismes illustreren dat gendergelijkheid in de politiek en het bestrijden van seksisme, vrouwenhaat, en stereotypering op (online)

media hand in hand gaan. Zonder een eerlijker en veiliger klimaat op (online) media is het onwaarschijnlijk dat vrouwen een gelijke stem in het bestuur bemachtigen.

De lokale politiek is bij uitstek de plek waar beginnende politici kennismaken met het vak: bijna de helft van de huidige Tweede Kamerleden is actief geweest in de gemeenteraad (PDC, 2022). Gemeenteraden zijn daarmee óók een plek waar de *gender gap* in de politiek ontstaat. Slechts iets meer dan een derde van de raadsleden in Nederland (37 procent) is vrouw (Stem op een Vrouw, n.d.-b). Atria constateerde in onderzoek onder lokale vrouwelijke politici in 2016 dat “de manier waarop vrouwelijke raadsleden soms behandeld worden door mannelijke collega’s of anderen binnen de lokale politiek of de media, zijn weerslag kan hebben op vrouwen die dit zelf meemaken, maar mogelijk ook op potentiële vrouwelijke raadsleden. Hoewel dit niet voor een grote groep een knelpunt lijkt te zijn, zou vrouwonvriendelijk gedrag kunnen afschrikken, als dit niet gecorrigeerd wordt” (Van Egten et al., 2016, p. 7). Wanneer vrouwen door misogynie in de media worden ontmoedigd om zich in de lokale politiek te (blijven) mengen, is het onwaarschijnlijk dat de *gender gap* in zowel lokale als landelijke politiek verdwijnt.

Ongelijke vertegenwoordiging van vrouwen gaat ten koste van de kwaliteit van de democratie. Uit onderzoek blijkt namelijk dat besluiten beter aansluiten op de belangen van de samenleving wanneer er uiteenlopende perspectieven worden meegenomen in de besluitvorming. Er zullen dus betere politieke beslissingen worden genomen als de politiek een afspiegeling van de samenleving is (Mügge, Runderkamp, & Kranendonk, 2019). Daarnaast zorgt gelijke vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek voor meer rolmodellen, wat een positief effect heeft op de politieke ambities van jonge vrouwen (Mügge, Runderkamp, & Kranendonk, 2019; Wolbrecht & Campbell, 2007). Ook kan het de legitimiteit van politieke organen

vergroten (Krook & Restrepo Sanín, 2016; Schwindt-Bayer & Mishler, 2005).

In het onderzoek van Atria (Van Egten et al., 2016) worden verschillende oorzaken voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de lokale politiek genoemd. Naast het structurele probleem dat vrouwen vaker verantwoordelijk zijn voor zorgtaken en daardoor minder tijd hebben voor politiek, signaleert Atria dat vrouwen vaker bescheiden zijn en daardoor geen rol voor zichzelf in de politiek zien. Daarnaast kunnen ze worden ontmoedigd door de manier waarop met ze wordt omgegaan door mannelijke collega's in de lokale politiek of de media. Welke rol misogynie in (online) media hierin speelt, is echter nog niet onderzocht.

Met dit onderzoek willen we achterhalen hoe vrouwen met lokale politieke ambities worden beïnvloed door misogynie in de (online) media. Daarbij komen de volgende deelvragen centraal te staan:

1. Hoe ervaren vrouwelijke (kandidaat-)politici in de lokale politiek directe - op hen gerichte - misogynie in de (sociale) media?
2. Hoe ervaren vrouwelijke (kandidaat-)politici in de lokale politiek indirecte - op andere (landelijke) vrouwelijke politici gerichte - misogynie in de media?
3. Hoe beïnvloedt misogynie in de (online) media het zelfvertrouwen, de bescheidenheid en de politieke ambities van de vrouwelijke (kandidaat-)politici?

Deze deelvragen worden beantwoord aan de hand van individuele interviews met vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden.

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen de alliantie Werk.en.de Toekomst (W.e.d.T), waarin wordt ingezet op het doorbreken van

genderstereotypering in het onderwijs en op de arbeidsmarkt en het verbeteren van de mogelijkheden om werk, zorg en leren met elkaar te combineren. Het thema genderstereotypen in onderwijs en arbeidsmarkt komt in dit onderzoek terug in het bestuderen van negatieve stereotypen in media. Ook sluit dit onderzoek aan bij de training Oog voor Gender, ontwikkeld binnen W.e.d.T. Deze training is bedoeld voor raadsleden, aspirant-raadsleden en fractiemedewerkers binnen gemeenten. De alliantie W.e.d.T. werkt op het gebied van lokale politiek samen met stichting Aletta Jacobs Noord Nederland, waarmee een handreiking is verzonden naar alle nieuw gekozen gemeenteraadsleden in Noord Nederland.

Werk.en.de Toekomst is een samenwerking van Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, Emancipator, de Nederlandse Vrouwen Raad (NVR) en VHTO, – Expertisecentrum genderdiversiteit in bèta, techniek en IT. De alliantie wordt gesteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de bestaande literatuur omtrent online misogynie in de politiek. Allereerst wordt de (Nederlandse) politieke context geschetst. Daarna beschrijft dit hoofdstuk wat er al bekend is vanuit de literatuur over bovenstaande onderzoeksvragen. In hoofdstuk 3 worden de onderzoeksmethoden toegelicht en onderbouwd. Hoofdstuk 4 bestaat uit de analyse van de data. Hierin worden de interviews geanalyseerd en de bevindingen besproken. Vervolgens vormt hoofdstuk 5 de conclusie en worden in het zesde en tevens laatste hoofdstuk aanbevelingen geformuleerd om online misogynie in de lokale politiek tegen te gaan.

2. Literatuur

In dit hoofdstuk wordt als eerste de (Nederlandse) politieke context besproken. Hierna volgt een overzicht van bestaande relevante literatuur aangaande de hoofdvraag en deelvragen.

Politieke context

Hoewel vrouwen in alle lagen van de Nederlandse politiek ondervertegenwoordigd zijn, blijft met name de lokale politiek achter. Ondanks dat het aandeel vrouwelijke raadsleden na de afgelopen verkiezingen van maart 2022 is gestegen, is er nog geen sprake van gelijke vertegenwoordiging. Op dit moment is 37% van de raadsleden vrouw. Voor de verkiezingen lag dit aandeel nog op 31%. Echter, in ruim 300 gemeenten bestaat de gemeenteraad nog steeds voor een ruime meerderheid uit mannelijke raadsleden (Stem op een Vrouw, n.d.-b). Ook komt de behaalde 37% nog niet in de buurt van het streefcijfer van 45%, opgenomen in het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie 2006-2010, opgesteld door de Tweede Kamer (Van Egten et al., 2016). Ondanks de (langzaam) stijgende lijn in de instroom van vrouwelijke gemeenteraadsleden, moet er ook aandacht zijn voor het behouden van verkozen vrouwen in de gemeenteraad. Uit een eerder onderzoek van Atria blijkt namelijk dat het kleine percentage vrouwen in de lokale politiek niet alleen een gevolg is van weinig instroom, maar ook wordt veroorzaakt door een relatief hoge uitstroom van vrouwelijke raadsleden (Van Egten et al., 2016). Onderzoek toont aan dat de raadslidperiode van vrouwen gemiddeld korter is dan die van mannelijke raadsleden. Dit geldt met name voor vrouwen onder de 40 jaar (Castenmiller, Leijenaar, Niemoller & Tjalma, 2002). Daarnaast stappen vrouwelijke raadsleden vaker tussentijds op, wat het draaideureffect wordt genoemd (Van Egten et al., 2016). Dit verschijnsel is goed zichtbaar in de afgelopen

raadsperiode van 2018 tot 2022: vlak na de verkiezingen van 2018 was 34% van de raadsleden vrouw, maar aan het einde van deze raadstermijn lag dit aandeel nog maar op 31% (Stem op een Vrouw, n.d.-a).

In het rapport *Vrouwenstemmen in de Raad* van Atria (Van Egten et al., 2016) worden meerdere oorzaken genoemd voor het achterblijven van het aandeel vrouwen in de gemeenteraden. Een van de aangehaalde mogelijke oorzaken voor de hoge uitstroom van vrouwelijke raadsleden, is de masculiene cultuur in de politiek. Dit betreft de manier waarop mannelijke collega's vrouwelijke raadsleden behandelen en haantjesgedrag, maar ook hoe de media over vrouwelijke politici berichten (Van Egten et al., 2016). Er lijkt een relatie te bestaan tussen dominant gedrag van mannelijke collega's en het aandeel vrouwelijke raadsleden, aangezien dit gedrag aanzienlijk vaker voorkomt in provincies met relatief weinig vrouwen in de gemeenteraden. Echter, wat hier oorzaak en gevolg is, is niet duidelijk (Van Egten et al., 2016).

Of online misogynie een rol in speelt in de lage instroom en hoge uitstroom van vrouwelijke raadsleden, is niet bekend. Wel is er de laatste jaren een toename te zien in de hoeveelheid online misogynie die vrouwelijke politici ontvangen. In een studie van de Interparlementaire Unie (IPU) en de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) (2018) geeft 58% van de Europese vrouwelijke parlementariërs aan slachtoffer te zijn geweest van online misogynie. In driekwart van de gevallen zijn de daders anonieme gebruikers. Vrouwen onder de 40 jaar lijken het vaakst slachtoffer te zijn van online misogynie. Ook worden vrouwen die tot een etnische minderheidsgroep behoren vaker blootgesteld aan misogyne opmerkingen, boven op het racisme waar zij vaak mee te maken krijgen (IPU, 2016). Verder stelt de IPU (2016) dat sociale media tegenwoordig de nummer één plaats zijn waar psychologisch geweld

tegen vrouwelijke politici voorkomt. Onder psychologisch geweld valt onder andere het verspreiden van vernederende beelden, intimidatie, bedreigingen en het maken van seksistische opmerkingen (IPU, 2016). Online misogynie heeft vaak als doel om de vrouw in kwestie te beledigen en vernederen, vaak door te verwijzen naar haar uiterlijk. Verder valt op dat vrouwen die zich uitspreken tegen seksisme vaker slachtoffer zijn van deze vorm van geweld (Mantilla, 2013). Daarnaast wordt (online) misogynie vaak ingezet als middel om vrouwen te weren uit publieke ruimtes die gedomineerd worden door mannen, of hun deelname zo veel mogelijk te beperken (Krook, 2017; Mantilla, 2013).

Verklarende mechanismes online misogynie

Het ontwerp van sociale media kan een rol spelen in de toename van online misogynie. Uit een onderzoek naar de verspreiding van haatberichten, blijkt dat de berichten van haatdragende gebruikers zich verder, sneller en breder weten te verspreiden en dat deze gebruikers nauw met elkaar verbonden zijn (Mathew, Dutt, Goyal & Mukherjee, 2019). Algoritmes kunnen ervoor zorgen dat gebruikers met overeenkomend gedachtegoed elkaar gemakkelijker vinden (Cinelli et al., 2021). Dit geldt dus ook voor gebruikers die regelmatig misogyne uitspraken doen. Als iemand voortdurend wordt bevestigd in diens denkbeelden omdat diegene online omringd wordt door gelijkgestemden, kan dit leiden tot polarisatie met een toename van haatberichten als gevolg (Herm-Morris, 2021). Daarnaast kan het anonieme karakter van sociale media gebruikers aanzetten tot het verspreiden van haatberichten. Wanneer gebruikers anoniem berichten kunnen plaatsen, voelen zij niet de dreiging van eventuele gevolgen van hun acties. Dit leidt ertoe dat zij eerder geneigd zijn om sociale normen te negeren en haatberichten achter te laten (Citron, 2014).

Het onderzoek van *de Groene Amsterdammer* in samenwerking met de Utrecht Data School toont aan dat vrouwelijke Kamerleden meer en andere vormen van haat ontvangen ten opzichte van mannelijke Kamerleden. Zo hebben de haatberichten die vrouwen ontvangen vaker een denigrerende toon, wordt hun geslacht vaker benadrukt en speelt hun uiterlijk een rol, terwijl de haat op mannen vaker gericht is op hun competenties als politicus (Saris & Van de Ven, 2021). Een verklaring voor de onevenredige hoeveelheid haat die vrouwen in de politiek ontvangen, is dat leiderschap vaak nog gekoppeld wordt aan eigenschappen die gezien worden als mannelijk, zoals competitiviteit, assertiviteit en rationaliteit. Vanwege deze heersende gendernormen, worden vrouwen minder vaak geschikt geacht als leider, waardoor vrouwen in leiderschapsposities regelmatig op weerstand stuiten (Eagly & Karau, 2002; Rheault, Rayment & Musulan, 2019; Rudman & Phelan, 2008). Ook worden zogenaamd vrouwelijke eigenschappen als empathie en compassie niet geassocieerd met succesvol leiderschap en worden vrouwen vaak als overemotioneel beschouwd (Wright & Holland, 2014). Als gevolg hiervan worden mannen en vrouwen in de politiek verschillend beoordeeld. Een voorbeeld hiervan is dat woede en felheid bij mannen vaak wordt gezien als een teken van kracht, terwijl vrouwen als hysterisch bestempeld worden als ze verontwaardigd reageren (Wright & Holland, 2014).

Daarnaast lijkt de hoeveelheid haatberichten samen te hangen met de zichtbaarheid van politici. Onderzoek van Rheault, Rayment en Musulan (2019) toont aan dat vrouwelijke politici in een lage functie weinig online haatberichten ontvangen ten opzichte van hun mannelijke tegenhangers. Echter, wanneer vrouwelijke politici zichtbaarder worden, draaien de rollen om; vrouwen in hoge politieke posities, hebben een grotere kans om online haatberichten te ontvangen dan hun mannelijke collega's.

Gevolgen online misogynie: politieke ambities

Hoewel vrouwen in de lokale politiek minder te maken hebben met online misogynie dan vrouwen in de landelijke politiek, hoeft dit niet te betekenen dat online misogynie jegens landelijke vrouwelijke politici geen gevolgen heeft voor vrouwen in de lokale politiek. Indirecte ervaringen met misogynie, niet persoonlijk aan hen gericht, kunnen een afschrikkend effect hebben op vrouwen in de lokale politiek en hun politieke ambities afzwakken. Een studie van Bradley-Geist, Rivera en Geringer (2015) laat middels een experiment zien dat het waarnemen van misogynie het gevoel van eigenwaarde aantast, vanwege de bevestiging van traditionele genderrollen. Als gevolg hiervan nemen het gevoel van zelfeffectiviteit en daarmee de carrièreambities van de omstander af. Deze werking noemen de auteurs het *omstanderseffect*. Middels een kwantitatieve studie laten Haraldsson en Wängnerud (2019) zien dat seksistische beeldvorming van vrouwen in de media een *omstanderseffect* kan hebben op vrouwen met politieke ambities. Het waarnemen van misogynie in de politiek zou er dus toe kunnen leiden dat vrouwen zichzelf niet als geschikte kandidaat voor een politieke carrière zien. Het *omstanderseffect* laat zien dat niet alleen directe ervaringen met misogynie, maar ook indirecte ervaringen met misogynie van invloed kunnen zijn op de politieke ambities van potentiële kandidaten.

Een Australisch surveyonderzoek bevestigt dit mechanisme: 60% van de deelnemende vrouwen tussen de 18 en 21 jaar en 80% van de deelnemende vrouwen boven de 31 jaar geeft aan dat ze minder snel de politiek in zouden gaan, na getuige te zijn geweest van de misogynie waar de premier Julia Gillard mee te maken kreeg (Williams, 2016). Vergelijkbaar zijn de uitkomsten van een onderzoek in het Verenigd Koninkrijk, waarbij bijna alle deelnemers van een programma voor potentiële vrouwelijke bestuurders verklaarden online misogynie richting vrouwelijke bestuurders gezien of ervaren te hebben. Meer

dan 75% van deze vrouwen gaf aan dat ze dit hebben meegewogen in hun keuze om een openbare bestuurdersfunctie na te streven (Campbell & Lovenduski, 2016).

Gevolgen online misogynie: politieke participatie

Misogyne aanvallen kunnen een negatief effect hebben op de politieke participatie van vrouwen. Deze aanvallen brengen voor zowel de doelwitten als de getuigen de boodschap met zich mee dat vrouwen niet thuishoren in de politiek. Dit kan negatieve associaties bij vrouwelijk leiderschap versterken en daarmee rolbevestigend werken (Krook, 2017; Krook & Restrepo Sanín, 2016; Raad van Europa, 2020). Daarnaast blijkt uit een rapport van de United Nations Human Rights Council (2013) dat misogynie gebruikt wordt als tactiek om vrouwen in leiderschapsposities het zwijgen op te leggen. Samen kan dit leiden tot een uitstroom van vrouwelijke politici, of veroorzaken dat vrouwen afzien van het starten van een politieke carrière. Dit belemmert een volledige en gelijkwaardige deelname aan het politieke leven voor vrouwen, wat de democratische waarden in gevaar brengt, omdat een deel van de bevolking wordt beperkt in hun politieke participatie, of zelfs de toegang tot de politieke ruimte wordt ontzegd (Raad van Europa, 2020). Eerdere onderzoeken bevestigen de negatieve gevolgen van misogynie op de politieke participatie van vrouwen. Zo toont een Zweeds surveyonderzoek aan dat een-derde van de vrouwelijke lokale politici in Zweden heeft overwogen om te stoppen met hun functie vanwege misogyne aanvallen (Krantz et al., 2021, geciteerd in Krook, 2017)

Intersectionaliteit

Het is belangrijk om vrouwen niet als één homogene groep te beschouwen, maar aandacht te hebben voor de verschillen binnen deze

groep (Crenshaw, 1991). Daarom moet intersectionaliteit in acht worden genomen bij het onderzoeken van haat richting vrouwelijke politici. Naast dat de haat richting vrouwen gericht kan zijn op hun vrouw-zijn, kunnen andere delen van hun identiteit de haatberichten versterken. Zo speelt bijvoorbeeld etniciteit, religie, seksualiteit en leeftijd een rol in het karakter van de ontvangen haat (Kuperberg, 2018). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat vrouwelijke politici die tot een etnische minderheidsgroep behoren en vrouwen die jonger zijn vaker slachtoffer zijn van online misogynie (IPU, 2016; Krook, 2017). Het mogelijke gevolg is dat de instroom van vrouwelijke kandidaten uit gemarginaliseerde groepen afneemt (Raad van Europa, 2020).

3. Methoden

In hoofdstuk wordt de gebruikte onderzoeksmethode toegelicht en onderbouwd. Ook wordt uitgelegd hoe het onderzoek tot stand is gekomen.

Werving

Om inzicht te krijgen in de ervaringen van vrouwen in de lokale politiek omtrent misogynie in de (online) media, hebben we een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Voor dit onderzoek zijn vrouwelijke gemeenteraadsleden en vrouwelijke kandidaat-gemeenteraadsleden geïnterviewd. Dat wil zeggen dat sommige respondenten op het moment van interviewen al in de gemeenteraad zaten, terwijl anderen voor het eerst op de kieslijst stonden. De unit van analyse is dan ook vrouwelijke (kandidaats-)politici. De interviews vonden plaats in de periode van 21 februari 2022 tot 30 maart 2022. Met uitzondering van het laatste interview, zijn de interviews voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 afgenomen.

Om geschikte respondenten te vinden, zijn 339 gemeenteraden per mail benaderd met een algemene oproep. Deze mail was gericht aan de griffie van de desbetreffende gemeenteraad. Het mailadres van de griffie was in de meeste gevallen te vinden op de website van de gemeente. Hierbij is gevraagd of de griffie de oproep door kon sturen naar hun vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden. De (kandidaat-)raadsleden die bereid waren om mee te werken aan een interview hebben vervolgens zelf contact opgenomen met de onderzoekers. Er is dus geen sprake van een aselechte of representatieve steekproef. De onderzoeksresultaten zijn dan ook niet generaliseerbaar naar alle vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden. Aan de hand van een representatief, kwantitatief vervolgonderzoek

zou kunnen worden onderzocht hoe algemeen de beschreven ervaringen zijn.

In totaal hebben 41 vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden per mail gereageerd op de oproep. Uit deze groep zijn vier raadsleden en vier kandidaat-raadsleden geselecteerd voor een interview. In totaal zijn er dus acht interviews afgenomen. Om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van ervaringen omtrent online misogynie richting (kandidaat-)gemeenteraadsleden, hebben wij gekozen voor zoveel mogelijk variatie in de groep geïnterviewden. Daarom hebben wij een doelgerichte respondentenselectie gebruikt. Dat wil zeggen dat de respondenten zijn geselecteerd op basis van diversiteit in onder andere politieke kleur, leeftijd, seksuele- en genderidentiteit, etniciteit en type gemeente. In onderstaande tabel (tabel 1) zijn de niet-privacy gevoelige kenmerken van de geïnterviewden te zien. De geïnterviewden zijn op onder andere deze kenmerken geselecteerd. Al deze kenmerken kunnen van invloed zijn op de ervaringen met online misogynie. Ook speelde intersectionaliteit een rol bij het selecteren van respondenten. Iemands identiteit bestaat uit meerdere sociale categorieën zoals gender, etniciteit en levensovertuiging. Deze componenten van je identiteit staan in verband met elkaar en beïnvloeden elkaar. Als gevolg hiervan worden iemands ervaringen gevormd door de combinatie van sociale categorieën waar de persoon in te plaatsen is (Crenshaw, 2017).

Tabel 1. Kenmerken van de geïnterviewden

	Leeftijd	Migratieachtergrond	Politieke kleur	Type gemeente
Geïnterviewde 1	>35 jr	Geen	Rechts	Kleine stad

Geïnterviewde 2	≤35 jr	Geen	Links	Grote stad
Geïnterviewde 3	≤35 jr	Geen	Links	Kleine stad
Geïnterviewde 4	≤35 jr	Wel	Midden	Kleine stad
Geïnterviewde 5	>35 jr	Geen	Midden	Combinatie van dorpen + stad
Geïnterviewde 6	≤35 jr	Geen	Links	Dorp
Geïnterviewde 7	>35 jr	Geen	Midden	Combinatie van dorpen + stad
Geïnterviewde 8	>35 jr	Geen	Rechts	Grote stad

Interviews

De dataverzameling vond plaats door middel face-to-face interviews en online interviews. Ieder interview is door de eerste auteur van dit onderzoek afgenomen. De gemiddelde duur van een interview was één uur. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Dit houdt in dat wij vooraf een deel van de vragen hebben opgesteld, maar dat het verloop van het interview nog niet vastlag. Het was mogelijk om door te vragen op de antwoorden. Ook kon er afgeweken worden van de volgorde van de opgestelde vragen. Dit gaf ons de mogelijkheid om diepgaande informatie te verzamelen. De vragenlijst is opgesteld aan de hand van de hoofdvraag en deelvragen. Het eerste deel van de vragenlijst

ging in op het algemene socialemediagebruik van de geïnterviewde. Aansluitend kwamen er vragen over directe ervaringen met online haat in het algemeen. In de volgende sectie vragen werd toegespitst op directe ervaringen met online misogynie. Hierna volgden vragen over indirecte ervaringen met online haat en online misogynie. Vervolgens ging de vragenlijst in op de invloed van online misogynie op de politieke ambities van de geïnterviewde. De vragenlijst eindigde met de manier waarop er wordt omgegaan met online misogynie door de geïnterviewde zelf en andere politieke actoren. De volgende vragen kwamen aan bod:

- Wat zijn de ervaringen van vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden met online misogynie?
 - a) Hoe ziet hun socialemediagebruik eruit? Zijn ze actief op sociale media, of juist niet? Waarom wel/niet?
 - b) Wat zijn hun ervaringen met sociale media? Zijn dit positieve ervaringen of negatieve ervaringen?
 - c) Hebben de negatieve ervaringen te maken met hun vrouw-zijn?
 - d) Zien ze vaak dat andere politici te maken hebben met de negatieve kanten van sociale media? Hoe vinden ze dat?
 - e) Heeft online misogynie hun doen en laten nu of in het verleden wel eens beïnvloed?
 - f) Heeft online misogynie wel eens twijfel over hun politieke carrière of politieke capaciteiten veroorzaakt?
 - g) Hoe gaan ze om met online misogynie? Nemen ze zelf maatregelen om online misogynie tegen te gaan? Welke rol zouden politieke partijen hierin kunnen spelen?

Voorafgaand aan het interview hebben alle geïnterviewden een consentformulier ontvangen. Door deze te ondertekenen gaven de geïnterviewden toestemming om hun antwoorden anoniem in het

onderzoek te verwerken. Om de anonimiteit van de geïnterviewden te waarborgen, zijn alle persoonlijke kenmerken als leeftijd, naam, woonplaats en politieke partij weggelaten.

Analyse

De interviews zijn getranscribeerd en thematisch geanalyseerd aan de hand van het programma ATLAS.ti. De focus lag in de analyse op twee opeenvolgende punten: ten eerste de directe en indirecte ervaringen met online misogynie van de (kandidaat-)raadsleden en ten twee de invloed van online misogynie op het zelfvertrouwen, de bescheidenheid en de politieke ambities van de (kandidaat-)raadsleden.

4. Analyse

In dit gedeelte van het rapport bespreken we of en op wat voor manier de (kandidaat-)gemeenteraadsleden te maken hebben gehad met online misogynie. Daarna focussen we op de impact die de online misogynie op deze vrouwen heeft gehad. Tot slot gaan we in op de manier waarop er met online misogynie wordt omgegaan door de betrokken partijen.

4.1 Ervaringen met online misogynie

Hieronder gaan we in op de ervaringen van de geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden met online misogynie. Verder bespreken we de heersende masculiene norm in de gemeenteraad en de samenhang tussen deze masculiene norm en online misogynie. Ook wordt er dieper ingegaan op een aantal intersecties.

Ervaringen met online misogynie

Bijna alle geïnterviewde vrouwen hebben te maken gehad met een vorm van online misogynie: van de acht (kandidaat-)raadsleden hebben zeven vrouwen wel eens haatberichten ontvangen. De mate waarin de geïnterviewden online misogynie ontvangen varieert van af en toe een enkele opmerking tot honderden haatberichten op een post. De hoeveelheid haatberichten die iemand ontvangt lijkt samen te hangen met diens zichtbaarheid. De geïnterviewden die actief zijn op sociale media en regelmatig mediaoptredens doen, ontvangen meer online misogynie in vergelijking met de geïnterviewden die weinig gebruik maken van (sociale) media. Deze uitkomst komt overeen met de theorie. Hieruit blijkt namelijk dat vrouwelijke politici meer haatberichten ontvangen naarmate ze zichtbaarder worden (Rheault, Rayment & Musulan, 2019).

Een van de (kandidaat-)raadsleden vertelt regelmatig een enorme hoeveelheid haatberichten te ontvangen:

“Op een gemiddeld artikel van mij in de krant... Nou, op een gegeven moment ben ik ook gestopt om het te lezen, maar kreeg ik ongeveer 200 bagger, beschuldigingen, bedreigingen, onzindingen.”
(Geïnterviewde 7)

Uit dit voorbeeld blijkt dat dit (kandidaat-)raadslid regelmatig honderden haatreacties ontvangt na mediaoptredens in de krant.

Een ander (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze online werd aangevallen door een groep mensen nadat ze een tweet had geplaatst:

“[...] dus die hebben elkaar dan ook opgeroepen, en dan gaat, ja zo’n tweet gaat circuleren in een groep mensen [...] En toen kreeg je inderdaad gewoon heel veel van die nare, bizarre reacties met [...] echt hele agressieve bedreigingen. Soms gebeurt het als een tweet het inderdaad goed doet, dan pakken zelfs websites het op. [...] Dan gaan mensen je googelen, dan komen ze op Facebook en dan komen ze in al je inboxen inderdaad. Dan heb je ze in je mailbox. Toen kwam het daarna nog op SBS6. Dat vergroot zichzelf meer en meer.”
(Geïnterviewde 2)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat een bepaalde groep mensen elkaar opriep om online haatreacties achter te laten op de socialemediakanalen van dit (kandidaat-)raadslid. Er kwamen zoveel reacties op haar tweet dat andere media er ook aandacht aan gingen besteden. Zo werd erover geschreven op verschillende websites

en kwam het (kandidaat-)raadslid op SBS6. Hierdoor ontstond er een stortvloed aan haatreacties.

De interviews laten zien dat bepaalde factoren de kans op online misogynie lijken te vergroten. Zo lijkt het ontvangen van online misogynie samen te hangen met de heersende masculiene norm in de lokale politiek. Het gemiddelde raadslid is een witte, hoogopgeleide man van boven de 50 (Mügge, Runderkamp, & Kranendonk, 2019). Vanwege hun gender wijken vrouwelijke raadsleden af van dit gemiddelde. Uit de ervaringen van de vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden blijkt dat de haatberichten vaak gericht zijn op het afwijken van deze masculiene norm. Verder zijn er andere aspecten waarop de geïnterviewden afwijken van het gemiddelde raadslid, zoals afkomst en leeftijd. Ook deze aspecten lijken de inhoud en omvang van de online misogynie te beïnvloeden. Daarnaast blijkt uit de interviews dat de linksgeoriënteerde vrouwen over het algemeen vaker te maken hebben gehad met online misogynie vergeleken met vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden aan de rechterkant van het politieke spectrum. Linksgeoriënteerd zijn kan gecategoriseerd worden als het afwijken van de masculiene norm. Linkse partijen worden namelijk vaak geassocieerd met feminiene waarden en daardoor tegenover masculiene waarden geplaatst (Winter, 2010). Hieronder gaan we dieper in op elk van deze factoren die samenhangen met online misogynie.

Masculiene norm in de gemeenteraad

Vrouwelijke raadsleden wijken af van de masculiene norm in de lokale politiek. Uit de theorie blijkt dat leiderschap vaak nog wordt gekoppeld aan masculiene competenties. Deze heersende gendernormen zorgen ervoor dat feminiene competenties lager gewaardeerd worden in leiderschapsfuncties, waardoor vrouwen in leiderschapsposities

vaker te maken krijgen met negatieve respons (Eagly & Karau, 2002; Rheault, Rayment & Musulan, 2019; Rudman & Phelan, 2008). Zoals eerder genoemd is het gemiddelde raadslid is dan ook een witte, hoogopgeleide man van boven de 50 (Mügge, Runderkamp, & Kranendonk, 2019). Ook uit de interviews blijkt dat deze masculiene norm door veel vrouwen gevoeld wordt in de lokale politiek. Zo omschrijft een van de respondenten dat er in het functieprofiel voor raadsleden wordt gevraagd om masculiene waarden:

“Het begint eigenlijk al bij het begin als wij een functieprofiel opstellen van een gemeenteraadslid, vragen we niet eigenlijk gewoon om jongetjes? Jongetjes met eventueel indien gewenst een vagina, maar het zijn wel jongetjes die we willen hebben als raadslid.”
(Geïnterviewde 7)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat dat het functieprofiel voor een raadslid beter aansluit op masculiene waarden dan op feminiene waarden. Hetzelfde (kandidaat-)raadslid ervaart ook dat feminiene waarden lager gewaardeerd worden:

“Als vrouw krijg je ook te horen: datgene wat jij meebrengt, je mag wel meespelen met de grote jongetjes, maar datgene wat jij als ervaring meebrengt, daar kunnen we eigenlijk niet zo veel mee.”
(Geïnterviewde 7)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat de ervaringen die een vrouw meebrengt als niet relevant worden beschouwd in de gemeenteraad. Zij ervaart dat je als vrouw in principe mee mag doen in de gemeenteraad, maar dat de ervaringen van de mannelijke raadsleden belangrijker worden geacht. Dit laat zien dat zij ervaart dat er een masculiene norm heerst in de gemeenteraad.

Een ander (kandidaat-)raadslid heeft een soortgelijke ervaring. Ook zij merkt dat ze afwijkt van de masculiene norm en dat er weinig aandacht is voor feminiene waarden:

“Ik merk wel zelf dat ik veel minder nuchter ben denk ik als de meeste heren in mijn fractie. Dus ik vind sneller dingen heftig en ik kan me voorstellen, bij ons is er inderdaad ook al eens iemand de afgelopen 4 jaar, een vrouw weggegaan en er waren ook best wel wat spanningen in onze fractie, dat die haar meer hebben gedaan dan de mannelijke collega's. Dus dat de vrouw is opgestapt is voor mij wel, ja een soort conclusie van ja, wij ervaren het soms net even anders. En daar zou best wel wat meer aandacht naar mogen, want het blijft toch echt een mannenwereldje.” (Geïnterviewde 5)

In dit voorbeeld vertelt een (kandidaat-)raadslid dat er een ander vrouwelijk raadslid is opgestapt na spanningen in de fractie en dat er weinig aandacht was voor haar emoties. Dit (kandidaat-)raadslid benadrukt hiermee dat de lokale politiek nog steeds een mannenwereld is. Het openlijk uiten van emoties wordt vaak beschouwd als feminiene eigenschap, waardoor er binnen masculiene organisaties vaak een taboe rust op kwetsbaarheid en emotionaliteit (Fischer, Mosquera & Rojahn, 2000). Dat dit (kandidaat-)raadslid een beperkte ruimte ervaart voor emotionaliteit, benadrukt dus dat er een masculiene norm heerst in deze gemeenteraad.

Het afwijken van deze masculiene norm kan ervoor zorgen dat iemand die niet aan de masculiene norm voldoet het gevoel heeft niet in het plaatje van een raadslid te passen:

“Ik kan een heleboel, maar is datgene wat ik kan tegenover de competenties die van mij verwacht worden in deze raad het juiste? Dus daarmee twijfel ik niet aan mijzelf, maar wel eerder van: deze raad wil blijkbaar toch allemaal jongetjes hebben [...]. Bij het ene competentieprofiel voel ik me niet thuis en het andere wel.”
(Geïnterviewde 7)

Dit voorbeeld laat zien dat dit (kandidaat-)raadslid zich niet volledig thuis voelt binnen de huidige masculiene norm die heerst in de lokale politiek. Ze geeft aan dat ze niet twijfelt aan haar politieke capaciteiten, maar dat ze zich afvraagt of haar capaciteiten passen binnen het huidige masculiene kader van een raadslid.

Samenhang online misogynie en afwijken van de masculiene norm

Dat vrouwelijke raadsleden afwijken van de masculiene norm is terug te zien in de online misogynie waar veel respondenten mee te maken kregen: in veel gevallen is de online misogynie die de (kandidaat-)raadsleden ontvangen gericht op het afwijken van deze masculiene norm. Dit uit zich bijvoorbeeld in genderstereotiepe reacties die de boodschap uitdragen dat een vrouw niet thuishoort in de politiek:

“Af en toe op Facebook dat iemand dan antwoordt of zegt: trut. Of: ga aardappelen schillen of zoiets.” (Geïnterviewde 1)

Door te benoemen dat een vrouw aardappelen moet gaan schillen, worden traditionele genderrollen gereproduceerd. Hiermee wordt het genderstereotiepe idee dat vrouwen niet geschikt zijn voor de politiek benadrukt.

Een ander (kandidaat-)raadslid geeft aan dat er vaak wordt bedreigd met seksueel geweld:

“Er wordt zoveel bedreigd met verkrachting. [...] Dat is echt een ding. [...] ‘je moet eens goed verkracht worden’ of zo.” (Geïnterviewde 2)

Deze vorm van psychologisch geweld is een bekende tactiek om vrouwen te weren uit door mannen gedomineerde plekken, waaronder de politiek (Mantilla, 2013). Deze vorm van online misogynie draagt dus het idee uit dat de politiek een masculiene wereld is waar vrouwen niet in thuishoren.

Daarnaast gaat de online misogynie vaak over het uiterlijk van de vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden. Het uiterlijk is een aspect waarin vrouwen vaak duidelijk zichtbaar afwijken van het huidige gemiddelde raadslid. Dat dit een terugkomend thema is in de online misogynie die de geïnterviewden ontvangen, laat dus zien dat de online misogynie vaak benadrukt dat deze (kandidaat-)raadsleden afwijken van de masculiene norm. Een van de (kandidaat-)raadsleden haalt twee voorbeelden aan van online misogynie op momenten dat ze qua uiterlijk sterk afweek van de masculiene norm:

“ik heb vaak hele felle kleuren haar en daar krijg je ook altijd opmerkingen over, en dat je eruitziet als een hoer, of dat je er belachelijk uitziet, gestoorde kleur, weet ik veel, dat soort dingen.” (Geïnterviewde 2)

In deze ervaring vertelt het (kandidaat-)raadslid dat zij vaak opvallende haarkleuren heeft en dat ze hier regelmatig op wordt aangesproken en om wordt uitgescholden.

“Ik had echt een hele leuke foto online gezet. Ik zag er heel leuk uit en ik had nepwimpers op, en iemand die heeft blijkbaar zo diep ingezoomd op die foto, en die ging eronder zetten: weet je wel dat nepwimpers gemaakt worden van dierenharen, je bent toch veganist? Je bent een nepveganist.” (Geïnterviewde 2)

Hetzelfde (kandidaat-)raadslid vertelt verder dat ze een opmerking kreeg toen ze eens nepwimpers droeg op een foto. In deze opmerking wordt het (kandidaat-)raadslid verweten dat ze geen goede veganist zou zijn vanwege de nepwimpers.

Een ander (kandidaat-)raadslid: *“je krijgt soms ook wel opmerkingen over uiterlijk bijvoorbeeld. Dat viel bij mij ook nog wel mee [...] maar het wordt wel benoemd van: oh, een kleine, blonde, jonge vrouw. Dat ik denk ja, ik ben inderdaad een kleine, blonde, jonge vrouw.” (Geïnterviewde 3)*

Dit raadslid vertelt dat zij geen last heeft gehad van haatreacties over haar uiterlijk, maar dat ze wel in beschrijvende vorm opmerkingen heeft gehad over haar uiterlijk. In de opmerking uit dit voorbeeld wordt benoemd dat ze een kleine, jonge vrouw is met blond haar. Dit laat zien dat haar uiterlijk opvalt, omdat ze hierin afwijkt van het gemiddelde raadslid.

Intersectie met afkomst

Uit bovenstaande voorbeelden blijkt dat je als vrouwelijk raadslid afwijkt van de masculiene norm. Dit kan versterkt worden wanneer je ook nog op andere aspecten afwijkt van het huidige gemiddelde raadslid, zoals etnische achtergrond. Een van de respondenten met

een Turkse achtergrond kreeg te maken met haatreacties gericht op haar etniciteit:

“Ik heb zelf twee posters. Eentje in het Nederlands. Eentje in het Turks. En ook mijn flyers. [...] Daarop krijg ik best wel veel haat over me heen op Twitter. [...] Het was één post, maar die werd wel heel veel geliket en gedeeld. Dat het niet normaal is dat ik het ook in het Turks verspreid. Dat we in Nederland zitten. Daar schrok ik best wel van.” (Geïnterviewde 4)

Het (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze te maken heeft gehad met haatreacties gericht op haar Turkse achtergrond. De reacties bevatten de boodschap dat ze geen Turkse verkiezingsposters zou moeten hebben, omdat we hier in Nederland zijn. Ook deze reacties benadrukken dat het (kandidaat-)raadslid afwijkt van het huidige gemiddelde raadslid.

Hetzelfde (kandidaat-)raadslid vertelt over een andere ervaring met haatreacties:

“Volgens mij was het op Insta, maar dat heb ik wel gelijk verwijderd, geblokkeerd. Maar ook weer zo’n reactie van: dat is natuurlijk iemand die niet in de politiek hier hoort. Iets met Erdogan.” (Geïnterviewde 4)

De haatreactie uit dit voorbeeld is wederom gericht op haar Turkse afkomst en bevat de boodschap dat het (kandidaat-)raadslid vanwege haar afkomst niet thuis zou horen in de Nederlandse politiek. Opnieuw draagt deze reactie dus de boodschap uit dat het (kandidaat-)raadslid afwijkt van de huidige norm.

Intersectie met leeftijd

Een ander aspect waarop een raadslid kan afwijken van de huidige norm is leeftijd. Uit de interviews blijkt dat met name de jonge vrouwen te maken krijgen met online misogynie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze vrouwen op meerdere vlakken afwijken van de masculiene norm, namelijk op leeftijd en op gender. Een van de respondenten die beduidend jonger is dan het gemiddelde raadslid kreeg te maken met reacties over haar leeftijd:

“Op een gegeven moment had ik dan getweet dat ik op plek 4 kwam en toen zei iemand: oh, wordt eerst maar eens droog achter je oren. Van wordt eerst maar eens wat ouder, zeg maar, je bent wel heel jong om in de politiek te gaan. Toen dacht ik wel een beetje... Nou ja, dat wordt wel eerder tegen vrouwen gezegd, dan tegen een man ofzo, want van mannen wordt het toch eerder verwacht dat ze wel capabel zijn hoe jong ze ook zijn. Een jonge man is ambitieus, maar een jonge vrouw is dan, ja moet nog volwassen worden.” (Geïnterviewde 3)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat ze te maken kreeg met opmerkingen over haar leeftijd. In deze reactie wordt benoemd dat het (kandidaat-)raadslid te jong zou zijn om de gemeenteraad in te gaan. Ook in deze opmerking wordt benadrukt dat het (kandidaat-)raadslid afwijkt van de huidige norm, namelijk vanwege haar leeftijd. Verder heeft het (kandidaat-)raadslid het idee dat deze opmerking eerder gemaakt wordt over een jonge vrouw dan over een jonge man, omdat een jonge vrouw minder serieus wordt genomen in de politiek.

Samenhang online misogynie en linkse thema's

Verder blijkt uit de interviews dat de vrouwen die zich uitspreken over linksgeoriënteerde thema's meer met online misogynie te maken hebben gehad. Partijen aan de linkerkant van het politieke spectrum lijken vaker geassocieerd te worden met feminiene waarden als empathie en compassie (Winter, 2010). Deze waarden staan haaks op de hoger gewaardeerde masculiene waarden in leiderschap, zoals competitiviteit en rationaliteit. Dit zou het hoge aantal haatreacties kunnen verklaren. Een (kandidaat-)raadslid merkt op dat berichten over de rechten van de LHBTIQ+-gemeenschap veel haatberichten opleveren:

“We hadden bijvoorbeeld een genderneutrale stickeractie gepost. [...] Daar kregen we wel een aantal nare reacties op. [...] Je wordt vaak deuger genoemd hè, of deugneus of iets dergelijks als je pleit voor gelijkheid voor LHBTIQ+’ers.” (Geïnterviewde 3)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat haar partij veel haatreacties kreeg naar aanleiding van een genderneutrale stickeractie en dat dit vaker voorkomt als ze zich uitspreken over gelijkheid voor de LHBTIQ+-gemeenschap.

Een ander (kandidaat-)raadslid geeft aan dat dit ook geldt voor uitspraken over klimaatverandering:

“[...] al zeg je gewoon ‘laat eens wat vaker de auto staan’, dan krijg je al meteen [...] van die rare berichten.” (Geïnterviewde 2)

Dit voorbeeld laat zien dat het (kandidaat-)raadslid ervaart dat ze meer haatreacties ontvangt op berichten die gaan over duurzaamheid en het milieu, bijvoorbeeld als ze ervoor pleit om minder vaak met de auto te reizen.

Geen ervaringen met online misogynie

Niet alle geïnterviewden hebben te maken gehad met online haat gericht op hun vrouw-zijn. Een van de (kandidaat-)raadsleden benadrukt dat ze geen online misogynie ervaart. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat dit (kandidaat-)raadslid bepaalde socialemediaplatformen niet gebruikt of een afgeschermd account gebruikt. Ook vertelt het (kandidaat-)raadslid dat haar gemeente participatie van vrouwen in de raad juist aanmoedigt:

“Hier in [gemeente] willen ze juist veel meer vrouwen. En zijn ze daar ook heel trots op, dat er meer vrouwen in de politiek komen.”

(Geïnterviewde 4)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat haar gemeente het toenemende aantal vrouwelijke raadsleden ziet als een positieve ontwikkeling. Dit (kandidaat-)raadslid ervaart dus niet dat er een masculiene norm heerst in de lokale politiek.

4.2 Impact indirecte- en directe online misogynie

Hieronder gaan we dieper in op de impact die indirecte en directe online misogynie kan hebben op vrouwen in de lokale politiek. We onderscheiden daarin verschillende soorten impact: belemmeringen op politiek functioneren, verminderd zelfvertrouwen en de impact op politieke ambities.

Belemmeringen op politiek functioneren

Indirecte en directe ervaringen met online misogynie lijken het politiek functioneren van een aantal geïnterviewden in de weg te staan. Een aantal (kandidaat-)raadsleden geeft aan zelf geen of weinig directe ervaringen met online misogynie te hebben, maar wel

online misogynie te zien bij andere politici. Zij hebben dus wel indirecte ervaringen met online misogynie. Er zijn aanwijzingen dat deze indirecte ervaringen vrouwelijke politici in hun functioneren kunnen beperken.

Eén van de geïnterviewden vertelt dat ze weinig gebruik maakt van sociale media en haar socialemediakanalen niet gebruikt vanuit haar rol als politicus. Een ander (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze wel actief is op sociale media, maar er bewust voor heeft gekozen om een privéaccount te gebruiken op Instagram. Voor beide (kandidaat-)raadsleden functioneert hun beperkte socialemediagebruik als strategie om online misogynie te voorkomen of te reduceren. Dit lijkt in beide gevallen te werken, want ze hebben weinig tot geen directe ervaringen met online misogynie. Echter, het is de vraag of dit een wenselijke strategie is. Uit onderzoek blijkt namelijk dat bekendheid in de media de kans groter maakt dat je de politieke top bereikt (Van Remoortere, Walgrave & Vliegenthart, 2021). Het beperken van je zichtbaarheid zou dus een negatief effect kunnen hebben op je politieke carrière.

Daarnaast laten onderstaande voorbeelden zien dat online misogynie ertoe kan leiden dat vrouwelijke lokale politici online minder vocaal zijn in hun politieke overtuigingen en zich dus bescheidener opstellen. Er lijkt dus een verband te bestaan tussen de bescheidenheid van vrouwelijke lokale politici en online misogynie. Echter, hun bescheiden houding komt niet voort uit bescheidenheid, maar uit angst om te maken te krijgen met online misogynie.

Het (kandidaat-)raadslid dat weinig gebruikt maakt van sociale media en haar socialemediakanalen niet gebruikt vanuit haar politieke

functie vertelt dat dit een bewuste keuze is waarin indirecte ervaringen met online misogynie een rol hebben gespeeld:

“Ik vind dat soms niet netjes wat daar gebeurt. [...] Daar krijg je die haat van te verwerken natuurlijk. Dingen op Facebook plaatsen wat nergens op lijkt en niet alleen op Facebook [...] dan krijg je soms antwoorden wat ik eigenlijk niet zo netjes vind.”
(Geïnterviewde 8)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat de haatberichten die ze ziet bij andere politici haar tegenstaat. Ze vindt het niet netjes hoe mensen af en toe met elkaar omgaan op sociale media. Voor dit (kandidaat-)raadslid is dit een reden om haar socialemediagebruik te beperken.

Het tweede (kandidaat-)raadslid maakt wel actief gebruik van sociale media, maar heeft bewust gekozen voor een privéaccount op Instagram. Indirecte ervaringen met online misogynie hebben een rol gespeeld in deze beslissing:

“[...] De online haat die ik heb meegemaakt, valt nog wel mee. Maar je ziet het heel erg veel om je heen gebeuren, dus ik ben er wel bang voor. Dus in die zin [...] heb ik liever ook niet dat mensen die vervelende comments gaan achterlaten dat op mijn privéaccount doen. Dus daarom eigenlijk. Ook een beetje gewoon vanuit privacy overwegingen in general ook wel hoor. Maar ja, mijn raadswerk speelt er ook zeker wel een rol bij.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze haar instagramprofiel op privé heeft gezet, waardoor alleen haar eigen volgers haar berichten kunnen zien. Ze geeft aan dat ze dit heeft gedaan vanwege algemene

privacyoverwegingen, maar ook vanwege haar functie in de gemeenteraad. Ze vertelt dat ze vaak ziet dat politici te maken krijgen met online misogynie en dat ze onder andere vanuit angst om hier ook mee te maken te krijgen ervoor heeft gekozen om haar instagramprofiel af te scherm.

Hetzelfde (kandidaat-)raadslid geeft aan dat indirecte ervaringen met online misogynie ook beïnvloeden in welke mate ze zich uitspreekt over een onderwerp:

“[...] Bijvoorbeeld Lisa Westerveld van GroenLinks. [...] Als je ziet wat die allemaal over zich heen krijgt, dat ze dat ze gewoon een keer goed geno... Ja, ik kan bijna niet uit mijn mond krijgen, maar je je snapt het punt wel, denk ik. Dat dat soort opmerkingen krijgen ze dus dan ook weer heel erg. [...] dat zie je bij meerdere vrouwen, hoor. [...] Vrouwen in de politiek worden natuurlijk heel vaak incapabel genoemd. Of ja, [...] alsof ze zit op een plek waar ze dan zogenaamd niet zou horen, zeg maar. Dat zie je heel veel bij een Sigrid Kaag, bij een Sylvana Simons, maar dus ook bijna Lisa Westerveld, bij Attje Kuiken. Dus daardoor ben ik ook wel heel erg voorzichtig met wat ik, nou ja sowieso met me uitspreken op Facebook-groepen, maar ook op Twitter. Ik probeer het eigenlijk altijd gewoon positief en enthousiast te houden en vanuit de optiek van [politieke partij] en ik probeer nooit PVV of Forum aan te vallen. Hoe boos ik daar ook over ben. Want ik weet gewoon dat ik dan ellende van hen over me heen ga krijgen.” (Geïnterviewde 3)

Het (kandidaat-)raadslid geeft aan dat het zien van online misogynie richting andere politici ervoor heeft gezorgd dat ze zich voorzichtiger uit op sociale media. Ze vertelt dat ze haar toon in haar online uitingen altijd positief probeert te houden en geen

politieke partijen aanvalt op punten waar ze het niet mee eens is, omdat de kans groot is dat ze dan te maken krijgt met online misogynie.

Ook vertelt dit (kandidaat-)raadslid dat ze online discussies zoveel mogelijk vermijdt vanwege onder andere online misogynie:

“Over het algemeen probeer ik echt discussies te vermijden en reageer ik ook heel weinig op dingen. [...] Het niet opzoeken van discussie is ook omdat ik denk dat je gewoon makkelijker clasht online omdat je dan gewoon geen face-to-face gesprek hebt en makkelijker misverstanden kunnen ontstaan, dus daarom ben ik daar überhaupt ook niet zo'n hele grote fan van. Maar ja, deels is het ook wel een beetje om de online haat te voorkomen.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat ze liever niet online de discussie aangaat. Een van de redenen hiervoor is dat ze het gevoel heeft dat er makkelijker botsingen en misverstanden ontstaan op sociale media dan in het echte leven. Daarnaast geeft ze aan dat het voorkomen van online misogynie ook een van de redenen is dat ze online zelden discussies aangaat. Ook reageert ze online weinig op anderen, om te voorkomen dat er discussies ontstaan.

Ditzelfde (kandidaat-)raadslid merkt dit niet alleen bij zichzelf, maar ook bij haar vrouwelijke collega-raadsleden:

“Ik merk wel dat sommige vrouwen bijvoorbeeld minder op sociale media zitten om die reden. En vooral ook dat sommige vrouwen toch inderdaad wel voorzichtiger zijn in hun online uitlatingen en zich er wel bewust van zijn en wel ook een afweging maken van: oké, als we dit gaan posten op het [politieke partij]-kanaal, dan krijg ik

waarschijnlijk weer gedonder over me heen. Is dat me het waard?”
(Geïnterviewde 3)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat de vrouwelijke collega's uit haar fractie voorzichtiger zijn in hun online uitingen vanwege het risico op online misogynie. Dit (kandidaat-)raadslid merkt dat haar vrouwelijke collega's zich bewust zijn van de online misogynie die bepaalde berichten met zich meebrengen en dat ze de afweging maken of ze dat er op dat moment voor over hebben.

Verder vertelt dit (kandidaat-)raadslid dat ze haar standpunten liever via retweets uit dan via persoonlijke tweets vanwege online misogynie:

“Ik merk ook vaak dat ik mijn standpunt laat weten aan de hand van retweets, omdat ik dan denk: oké, dan sta ik er niet alleen helemaal alleen voor zeg maar. Ja heel stom eigenlijk, maar ja.”
(Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat ze zich er comfortabeler bij voelt om haar standpunten te uiten aan de hand van retweets dan aan de hand van tweets die ze zelf heeft geschreven. Een retweet staat niet op haar naam, waardoor ze zich niet alleen voelt wanneer er vervelende reacties op de tweet komen. Vanuit onder andere angst om zelf te maken te krijgen met online misogynie, beïnvloeden indirecte ervaringen met online misogynie dus de mate waarin dit (kandidaat-)raadslid zich online uitspreekt.

Verminderd zelfvertrouwen door indirecte ervaringen met haat
Indirecte ervaringen met online misogynie kunnen leiden tot minder zelfvertrouwen van vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden, blijkt uit

de interviews, maar dit mechanisme geldt niet voor alle geïnterviewden.

Een (kandidaat-)raadslid geeft aan dat indirecte ervaringen met online misogynie haar raken:

“Het raakt me wel in die zin dat ik denk: ja, dat vinden ze ook over mij waarschijnlijk.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat online misogynie richting andere politici haar extra raakt. Deze indirecte ervaringen met online misogynie raken haar in het bijzonder omdat zij het gevoel heeft dat er ook op haar wordt neergekeken als vrouw in een politieke functie. Het risico is dat vrouwen negatieve reacties op vrouwelijke politici kunnen gaan internaliseren. Het zien van negatieve respons op vrouwen in leiderschapsposities kan het zelfvertrouwen van vrouwen namelijk beïnvloeden. Seksistische opmerkingen bevestigen traditionele genderrollen. Het aanschouwen van seksistische opmerkingen richting andere vrouwen kan het gevoel van eigenwaarde aantasten, waardoor vrouwen zichzelf mogelijk niet meer als geschikte politieke kandidaat zien (Bradley-Geist, Rivera & Geringer, 2015)

Niet alle respondenten delen deze ervaring. Eén van de geïnterviewden geeft aan dat online misogynie richting landelijke politici haar niet emotioneel raakt:

“Het heeft wel invloed, want mensen gaan natuurlijk niet meer op je stemmen. Tenminste, een aantal mensen gaan niet meer stemmen. Maar verder heeft dat niks met mij te maken. Het voelt zo ver weg ofzo.” (Geïnterviewde 4)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat haat richting landelijke politici het aantal stemmen dat zij krijgt wel kan beïnvloeden. Ze heeft namelijk het idee dat de mensen die haatberichten sturen naar politici van de landelijke politieke partij waar dit (kandidaat-)raadslid bij aangesloten is waarschijnlijk niet op haar gaan stemmen. Echter, dit (kandidaat-)raadslid voelt een te verre afstand tussen haar rol als lokale politica en de landelijke politiek om hier op emotioneel vlak door geraakt te worden. Ze heeft niet het idee dat online misogynie richting landelijke politici ook over haar gaat.

Verminderd zelfvertrouwen door directe ervaringen met haat

Zoals eerder omschreven, lijkt er lijkt een ideaalbeeld te bestaan van hoe een raadslid hoort te zijn, namelijk de witte, hoogopgeleide man van middelbare leeftijd met masculiene competenties. Een deel van de respondenten lijkt dit beeld geïnternaliseerd te hebben, waardoor zij zich niet altijd thuis voelen in de raad. Dit kan leiden tot onzekerheid. Onderzoek toont aan dat veel vrouwen in hoge posities last hebben van het *imposter syndrome*. Dit betekent dat iemand zijn eigen kwaliteiten voortdurend onderschat en bang is elk moment door de mand te kunnen vallen. Maatschappelijke genderstereotype denkbeelden blijken bij de dragen aan het ontwikkelen van het *imposter syndrome* (Clance & Imes, 1978). Uit de interviews blijkt dat een aantal respondenten hier ook last van heeft. Echter, dit mechanisme geldt niet voor alle geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden. Sommigen geven aan dat online misogynie geen invloed heeft gehad op hun zelfvertrouwen.

Een (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze regelmatig twijfelt aan haar eigen kwaliteiten en dat ze vaak het gevoel heeft dat ze op een gegeven moment door de mand zal vallen:

“Toevallig zei laatst ook iemand tijdens zo'n Stem op een Vrouw bijeenkomst [...]: vrouwen denken heel vaak: wanneer val ik door de mand? Toen dacht ik: nou, inderdaad, dat heb ik altijd. Weet je wel, van wanneer prikken ze er doorheen en denken ze: nou, die heeft er helemaal geen verstand van. Of wanneer zien ze dat ik dat ik het eigenlijk helemaal niet zo goed weet als de heren met de grote mond?” (Geïnterviewde 5)

Dit (kandidaat-)raadslid benoemt dat ze onzeker is over haar politieke capaciteiten ten opzichte van haar mannelijke collega's met een grote mond. In dit voorbeeld komt naar voren dat dit (kandidaat-)raadslid zichzelf vergelijkt met sommige mannelijke raadsleden en het gevoel heeft minder goed te zijn, omdat ze het idee heeft dat ze minder mondig is. In een masculiene cultuur zijn competitie, macht en prestatie belangrijke waarden. Het waarderen van een 'grote mond', zoals het (kandidaat-)raadslid het noemt, sluit aan op deze masculiene waarden. Het (kandidaat-)raadslid ervaart onzekerheid omdat ze niet voldoet aan deze waarden. Dit laat zien dat een masculiene cultuur kan leiden tot onzekerheid wanneer iemand niet voldoet aan de masculiene waarden en competenties die passen binnen deze cultuur.

Het (kandidaat-)raadslid dat beduidend jonger is dan het gemiddelde raadslid ervaart *imposter syndrome* vanwege haar leeftijd:

“Omdat ik ook gewoon feitelijk gezien vrij jong ben inderdaad, dan denk je wel van: oh maar heb ik wel ervaring? Ben ik wel goed genoeg?” (Geïnterviewde 3)

In dit voorbeeld komt naar voren dat het (kandidaat-)raadslid twijfelt aan haar kwaliteiten omdat haar leeftijd afwijkt van het huidige gemiddelde raadslid. Wanneer de online misogynie gericht is op het afwijken van het huidige ideaalbeeld, kan deze onzekerheid worden versterkt. Zo ook bij het jongere (kandidaat-)raadslid:

“Dan is het meer een beetje dat je denkt: oh shit, heeft diegene dan niet gelijk of zo? Ben ik inderdaad niet te jong, weet je wel, wat doe ik hier? Ik heb al een beetje imposter syndrome en zo’n opmerking triggerde dat dan toch wel een beetje ofzo.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid benoemt dat ze al onzeker was over haar leeftijd, omdat ze een stuk jonger is dan het gemiddelde raadslid. Zoals eerder genoemd, heeft dit (kandidaat-)raadslid te maken gehad met een online reactie over haar leeftijd. In dit voorbeeld vertelt ze dat deze opmerking haar onzekerheid over haar leeftijd heeft versterkt, omdat dit voor haar beaamde dat ze inderdaad niet thuis hoort in de (lokale) politiek vanwege haar leeftijd.

Masculiene norm en emotionaliteit

De interviews laten zien meerdere vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden sterk ervaren dat ze afwijken van een bepaald ideaalbeeld waar een raadslid aan moet voldoen. Dit ideaalbeeld wordt gevormd door masculiene normen. Naast dat deze normen ervoor kunnen zorgen dat een vrouw zich niet op haar plek voelt in de gemeenteraad, kunnen deze normen het ook extra moeilijk maken om te laten zien dat je

geraakt bent door bijvoorbeeld online misogynie. Dit mechanisme kan de impact van online misogynie vergroten, omdat (kandidaat-)raadsleden hun emoties niet kunt delen en het gevoel kunnen krijgen er alleen voor te staan. Zoals eerder genoemd is het openlijk uiten van emoties vaak taboe in organisaties met een masculiene cultuur (Fischer, Mosquera & Rojahn, 2000). Hierdoor kan het moeilijk zijn om in de lokale politiek aan te geven dat online misogynie je aangrijpt. Een van de (kandidaat-)raadsleden vertelt dat ze ervaart dat de masculiene cultuur een belemmering vormt voor vrouwelijke raadsleden om te benoemen dat ze last hebben van (online) haat of seksisme. Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat de masculiene cultuur ervoor zorgt dat veel mannen elkaar niet kunnen aanspreken op dergelijk gedrag, omdat ze zich er niet bewust van zijn. Hierdoor wordt het de verantwoordelijkheid van het vrouwelijke raadslid.

“Als ik die haat zie dan zullen mannen dat nog niet eens opmerken, of van: nou joh, dat is een grapje. Of: ja, ze reageerde ook echt heel emotioneel. En dan moet je dat gaan uitleggen van: ja maar begrijp je wel wat je zegt? [...] Dan moet een vrouw gaan uitleggen waarom een man niet zo tegen een vrouw moet doen. [...] Onderling kunnen ze het nog niet eens tegen elkaar zeggen want ze zien het gewoon niet.” (Geïnterviewde 6)

Uit dit voorbeeld blijkt dat de masculiene cultuur een barrière kan zijn voor vrouwelijke raadsleden om aan te geven dat ze last hebben van online misogynie, omdat ze het gevoel kunnen hebben niet serieus genomen te worden door hun mannelijke collega's. Volgens dit (kandidaat-)raadslid zullen veel mannen in de gemeenteraad deze reacties niet opmerken of niet classificeren als haat of seksisme.

Politieke ambities: verergeren van online misogynie

Uit de interviews blijkt dat een aantal (kandidaat-)raadsleden zou anticiperen op een verergering van de (online) haat, wat een belemmering kan vormen in het najagen van hun politieke ambities. Meerdere respondenten geven namelijk aan dat ze zouden overwegen om te stoppen met hun politieke carrière als de online misogynie zou verergeren. Dit mechanisme geldt niet voor alle geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden. Sommige (kandidaat-)raadsleden vertellen dat online misogynie hun motivatie vergroot.

Een van de (kandidaat-)raadsleden vertelt dat ze ging twijfelen aan haar politieke functie na het ontvangen van haatberichten:

“Na die telefoontjes heb ik wel echt gedacht: nou als dit vaker voorkomt dan weet ik niet of ik dit blijf doen. [...] Als ik met regelmaat gebeld wordt, of misschien als je in een wethoudersrol zit en je wordt inderdaad maandelijks gebeld door zo iemand dat je wel denkt: nou dit trek ik niet” (Geïnterviewde 5)

Dit (kandidaat-)raadslid kreeg te maken met dreigtelefoontjes. Ze geeft aan dat ze na deze telefoontjes is gaan twijfelen of ze door zou willen gaan als (kandidaat-)raadslid als ze vaker met dreigementen te maken zou krijgen.

Een ander (kandidaat-)raadslid: *“Ik moet je ook heel eerlijk zeggen dat er bijvoorbeeld een andere partij hier is die veel en veel meer haat over zich heen krijgen. Dat ik denk: als ik dit zou hebben gehad, dan zou ik denk ik ook gelijk kappen.” (Geïnterviewde 4)*

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat ze het niet vol zou houden als ze meer haatberichten zou ontvangen. Ze zegt dat ze dan meteen zou stoppen met haar rol in de politiek.

Daarnaast valt het op dat bijna alle respondenten zichzelf de vraag hebben gesteld waar ze het eigenlijk voor doen en of het ze wel waard is nadat ze te maken kregen met online misogynie

“Ik denk bij mezelf: maar waarom doe ik dit eigenlijk? [...] En dat zie je dus echt gewoon bij heel veel vrouwelijke raadsleden.”
(Geïnterviewde 7)

Online misogynie lijkt ook een tegenovergesteld effect te kunnen hebben. Sommige respondenten ervaren een toegenomen strijdlust vanwege online misogynie, of geven aan dat het hen motiveert om door te gaan met politieke functie. Zo noemt een (kandidaat-)raadslid het de brandstof voor haar motor:

“Ik heb juist daardoor meer een soort van gevoel van: dat is brandstof voor mijn motor om nog meer mijn best te doen. [...] Zoals Gloria Wekker zegt: ‘my haters are my motivators’. Dat vind ik een hele mooie en daar hou ik me ook aan vast.” (Geïnterviewde 6)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat (online) haat en seksisme haar juist motiveren om harder haar best te doen in haar rol als politica. Ze haalt een quote aan van Gloria Wekker, emeritus hoogleraar sociale en culturele antropologie, om dit te illustreren.

Een ander (kandidaat-)raadslid: *“Als je die haat laat dicteren wat je wel of niet doet met je leven, dan hebben ze gewonnen of zo. [...] Dus het is niet een reden om het wel te doen, maar het zou zeker geen reden moeten zijn om het niet te doen.”* (Geïnterviewde 2)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat ze niet zou willen stoppen vanwege online misogynie, omdat dit haar het gevoel zou geven dat de mensen die online haatreacties achterlaten zouden hebben gewonnen van haar. Dit is voor haar een reden om haar politieke functie niet op te geven.

Politieke ambities: familie/gezin

Verder valt op dat veel van de geïnterviewden aangeven dat ze zouden overwegen om te stoppen met hun raadswerk als hun gezin of kinderen last zou krijgen van de online misogynie. Traditionele genderrollen lijken hierbij mee te spelen. Uit onderzoek blijkt dat er in Nederland een sterke moederschapcultuur heerst waarbij de moeder als primair verantwoordelijk voor de kinderen wordt gezien (Van Doorne-Huiskens & Doorten, 2011). Het vermogen om moederschap en een politieke carrière te combineren wordt dan ook vaak in twijfel getrokken (Stalsburg & Kleinberg, 2015). Vrouwen in de politiek worden regelmatig geclassificeerd als ‘slechte moeder’ omdat ze hun eigen ambities boven de behoeften van hun gezin zouden stellen (Muir, 2005). Een groot deel van de geïnterviewde vrouwen lijkt deze ideeën geïnternaliseerd te hebben en een sterke verantwoordelijkheid voor de zorg voor hun gezin te voelen.

“Maar ja, het zijn wel dingen die, waarbij je het moment hebt even van: ja, waar doe ik dit eigenlijk allemaal voor, hè? Wat als ik mijn gezin in gevaar breng? Is het het dan waard?” (Geïnterviewde 5)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat ze zich zorgen maakte over de veiligheid van haar gezin na het ontvangen van bedreigingen.

Een ander (kandidaat-)raadslid: *“Ik heb een pleegdochter, ik denk dat als daar, als ze in haar leven iets zouden doen, dan weet ik ook niet of ik nog zou doorgaan. [...] als dat haar leven zou beïnvloeden, dan dan denk ik dat daar wel mijn grens ligt. Ik zelf zou denk ik als ik alleen zou zijn, dan kan ik heel lang doorgaan. Dan kan ik heel veel dingen verdragen, maar zij heeft er niet voor gekozen, dus zij mag daar niet slechter van worden.”* (Geïnterviewde 6)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze denkt dat ze zou stoppen met haar raadswerk als haar pleegdochter ook gevolgen zou ondervinden van de (online) haat die zij als (kandidaat-)raadslid ontvangt. Ze geeft aan dat ze zelf veel kan hebben, maar dat haar dochter niet heeft gekozen voor een carrière in de politiek, dus dat haar dochter er geen last van moet krijgen.

Ook vrouwen die zelf geen kinderen hebben kunnen een verantwoordelijkheidsgevoel over hun familie ervaren. Zo benoemt een van de (kandidaat-)raadsleden dat ze zou stoppen als haar jongere zusje last zou krijgen van de (online) haat:

“En ik heb een zusje van 10. Als zij bij mij is en zij krijgt dat mee, dan is dat voor mij reden genoeg om alles te annuleren. [...] dan raakt het niet alleen mij, maar mijn zusje merkt dat dan ook echt.” (Geïnterviewde 4)

Hier vertelt het (kandidaat-)raadslid dat ze een zusje heeft dat een stuk jonger is dan zij. Als haar zusje iets mee zou krijgen van de haatberichten die het (kandidaat-)raadslid ontvangt, zou dat voor dit raadslid genoeg reden zijn om te stoppen met haar werk als raadslid.

Politieke ambities: hogere politieke functie

Ook lijkt online misogynie een rol te kunnen spelen in het nastreven van een hogere politieke functie. Zo geeft een (kandidaat-)raadslid aan dat ze wel eens heeft nagedacht over een carrière als Tweede Kamerlid, maar dat online misogynie haar hier in zou kunnen tegenhouden:

“Ik heb er wel over nagedacht, maar daarin laat ik me inderdaad wel een beetje tegenhouden ook door de online haat toch wel. [...] Je ziet het vooral bij van die vrouwelijke Tweede Kamerleden Sigrid Kaag en Sylvana Simons. Ook Kauthar [Bouchallikht] trouwens. Die krijgen echt wel heel veel ellende over zich heen omdat gewoon heel Nederland hen kent en ze zijn vaak op nationale televisie. [...] Het is echt wel iets waar je rekening mee moet houden. Natuurlijk is dat niet het enige hoor. Het is ook überhaupt, het debat is gewoon wel vrij hard in de Tweede Kamer enzo. Maar die zichtbaarheid, dat is wel echt iets wat me heel erg tegenstaat.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid benoemt dat online misogynie een rol speelt in haar politieke ambities. Ze vertelt dat ze wel eens heeft nagedacht over een carrière als Tweede Kamerlid, maar dat Tweede Kamerleden een stuk zichtbaarder zijn en dat meer zichtbaarheid waarschijnlijk leidt tot meer haatberichten. Ook benoemt ze dat ze de grote hoeveelheid haatberichten vooral bij vrouwelijke Tweede Kamerleden ziet. Dit is iets wat het (kandidaat-)raadslid belemmert in haar eigen politieke ambities.

Dit geldt niet voor alle geïnterviewden. Eén van de respondenten geeft aan dat ze wel stil zou staan bij de online misogynie, maar

dat het haar niet zou belemmeren in haar keuze om zich verkiesbaar te stellen voor de Tweede Kamer:

“Als ik gevraagd zou worden van: goh, heb je hier interesse in, wil je je echt kandidaat stellen voor een echt een hoog verkiesbare positie? [...] Dan zou ik het zeker wel ook overwegen [...] Die online haat zou voor mij niet een reden zijn om het niet te doen.”
(Geïnterviewde 2)

Wel zou de online misogynie in het achterhoofd spelen van dit (kandidaat-)raadslid bij haar keuze om de Tweede Kamer in te gaan. Ook zou ze bezig zijn met haar veiligheid:

“Ik zou me wel druk maken. Ik had het daar dus met [politicus] over dat zij meer bezig is met mensen van de Tweede Kamer om überhaupt Kamerleden te helpen met hun huisadres geheim te houden. [...] Want als je kijkt naar wat er met Sigrid Kaag, Hugo de Jonge, Jesse Klaver, gewoon mensen vinden hun huisadres. En dat is natuurlijk wel gewoon heel eng. Dus hoe hou je dat verborgen? [...] wij willen dus binnenkort gaan verhuizen. En ik zou het dan best wel prettig vinden als we even geen foto's van ons uitzicht op ons nieuwe huis of zo op internet gaan zetten, dat mensen niet kunnen achterhalen waar je nou precies woont. Want dat hoeft voor mij niet per se.”
(Geïnterviewde 2)

Een ander (kandidaat-)raadslid geeft aan dat sommige vrouwen liever een functie buiten de schijnwerpers kiezen vanwege online misogynie:

“De drempel is al hoog om de politiek in te gaan en dit maakt het niet makkelijker. [...] Je bent wel een publiek figuur. En ja, wat voor consequenties heeft dat dan? Heb ik daar zin in? En wil ik dat?”

Maar dan probeer ik ook tegen mensen te zeggen: je hoeft niet op de voorgrond, je kan ook in de politiek op de achtergrond actief worden. En dan zeggen ze: oh, kan dat ook?" (Geïnterviewde 1)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat online misogynie een drempel opwerpt om de politiek in te gaan. Ze geeft aan dat online misogynie het voor sommigen onaantrekkelijker maakt op een publieke functie te betreden en dat dit een reden kan zijn om te kiezen voor een politieke functie achter de schermen.

4.3 Omgaan met online misogynie

In dit stuk wordt beschreven hoe de geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden vinden dat er omgegaan moet worden met online misogynie. Er wordt ingegaan op de rol van de gemeente, regelgeving en wetgeving en de behoefte aan steunpunten.

Rol van de gemeente/politici: voorbeeldfunctie

Online misogynie jegens politici is een groeiend probleem waar gepaste maatregelen tegen getroffen moeten worden. Uit de interviews blijkt dat bijna alle geïnterviewden het erover eens zijn dat hier een rol ligt voor politieke partijen of de gemeente. Veel geïnterviewden vinden dat politici het goede voorbeeld zouden moeten geven. Deze opvatting sluit aan bij de dominante opvatting van Tweede Kamerleden over parlementaire debatnormen, waaruit blijkt dat een volksvertegenwoordiger een voorbeeldfunctie vervult en zich daarom respectvol moet gedragen in debatten in de Tweede Kamer (Van Haaften, 2017).

Dit (kandidaat-)raadslid heeft het idee dat de omgangsvormen in de politiek het online debat beïnvloeden:

“Omdat die toon in het debat zo verhardt denk ik dat dat ook een soort van precedent schept of voorbeeld schept van hoe burgers denken dat dat heel oké is als hun leider, of tenminste, als een publiek figuur zich zo opstelt. Dan kunnen zij dat ook doen en dan is het zo dat die drempel in het werkelijk leven heel anders wordt. En dat is zeker online. [...] Ik denk dat we als gemeente ook wel moeten uitstralen van: er is wel een grens, die mensen doen hun werk en daar ligt wel de grens.” (Geïnterviewde 6)

Als politici onbeschoft met elkaar omgaan, krijgen burgers het idee dat ze dit ook kunnen doen, aldus dit (kandidaat-)raadslid. Daarom is dit (kandidaat-)raadslid van mening dat de gemeente en hun raadsleden het goede voorbeeld moeten geven.

Een ander (kandidaat-)raadslid: *“De haatreacties zijn ook een doorvertaling van datgene wat er in de raad gebeurt. Als wij in de raad gewoon kut met elkaar omgaan moet je niet verbaasd zijn dat de mensen buiten gewoon dat gedrag gaan overnemen.” (Geïnterviewde 7)*

Ook dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat het gedrag in de gemeenteraad het gedrag van burgers kan beïnvloeden. Als raadsleden slecht met elkaar omgaan, is de kans groot dat burgers deze manier van doen kopiëren, vindt dit (kandidaat-)raadslid.

Rol van de gemeente: cursussen

Een aantal (kandidaat-)raadsleden geeft aan dat het goed zou zijn als de gemeente een cursus zou aanbieden waarin je wordt voorbereid op het raadswerk en de mogelijk bijkomende online misogynie. Zo vertelt een van de geïnterviewden dat ze heeft aangegeven bij haar partij dat ze behoefte heeft aan een weerbaarheidscursus:

“Misschien een weerbaarheidscursus ofzo nog. [...] Ze gaan er wel naar kijken, in elk geval lokaal nu ja. Ook omdat ik het heb aangegeven dat ik het best spannend vind, toch wel.” (Geïnterviewde 3)

Dit (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze het spannend vindt om als raadslid aan de slag te gaan vanwege het felle debat dat zich onder andere online afspeelt. Daarom heeft ze bij haar partij aangegeven dat ze het fijn zou vinden om een weerbaarheidscursus te krijgen.

Een ander (kandidaat-)raadslid geeft aan dat ze haar gemeenteraad een cursus in omgangsvormen en socialmediagebruik aanbod:

“We hebben ook binnen de gemeenteraad een keer verschillende sessies gehad met externe begeleiding over gedragsregels: hoe je je gedraagt als raadslid, ook in de raadszaal en de commissie zaal. En hoe je social media gebruikt. Dat vond ik wel heel, heel fijn.” (Geïnterviewde 1)

In dit voorbeeld vertelt het (kandidaat-)raadslid dat er binnen haar gemeenteraad aan aantal sessies werden georganiseerd over gedragsregels en socialemediagebruik. Ze geeft aan dat ze dit erg kon waarderen.

Regelgeving en wetgeving

Meerdere (kandidaat-)raadsleden benoemen dat het goed zou zijn als de procedure voor aangifte aangepast wordt, waardoor het toegankelijker wordt om aangifte tegen online misogynie te doen:

“[...] dan helpt het dus inderdaad wel als je aangifte doet, want dat betekent gewoon dat bepaalde mensen in beeld komen. En dat is denk

ik niet per se de verantwoordelijkheid van de mensen die bedreigd worden maar als je eraan wil bijdragen dat het minder gebeurt is dat denk ik wel slim. [...] Het zou ook wel goed zijn als dat makkelijker kon zeg maar, dat er een soort van aangiftepunt is of zo. Dat de politie daar gewoon iemand voor heeft waar je dat dan naar kan mailen van: dit is iemand die me heel vaak berichten stuurt. [...] één berichtje voelt vaak te klein voor een aangifte.”
(Geïnterviewde 2)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat het zinvol is om aangifte te doen, omdat hiermee mensen die haatberichten sturen in beeld komen. Volgens dit (kandidaat-)raadslid zou het goed zijn als het makkelijker wordt om aangifte te doen, omdat online haatberichten vaak te onbelangrijk voelen om mee naar de politie te gaan. Dit (kandidaat-)raadslid stelt een aangiftepunt voor als oplossing, waar je de haatberichten die je hebt ontvangen naartoe kan sturen.

Een ander (kandidaat-)raadslid vindt ook dat de aangifteprocedure anders zou moeten. Ook is ze van mening dat ze regelgeving strenger mag:

“Wat je wel vaak hoort, is dat er dan vervolgens niks mee gedaan wordt, omdat er geen mankracht of geen capaciteit is om daar echt iets mee te doen. Ik denk dat het gevoel van vogelvrij te zijn op internet en dat je alles kunt maken eigenlijk, dat zou weg moeten gaan. Je bent wel verantwoordelijk voor wat je hebt getypt. En je ziet wel eens uitspraken van dat iemand dan heeft opgeroepen om naar het huis van Kaag te gaan en dat [...] sommigen daar dan toch mee weggomen van: nee, dat was alleen maar gewoon in the heat of the moment geschreven, maar ik was niet echt van plan om [...] die beweging

in gang te zetten . [...] Dan denk ik: ja, dat is wel heel makkelijk. Dat zou wat mij betreft niet moeten kunnen.” (Geïnterviewde 6)

Volgens dit (kandidaat-)raadslid wordt er vaak te weinig gedaan met een melding van online bedreigingen of online haat. Ze geeft aan dat men verantwoordelijk gehouden moet kunnen worden voor hun online uitlatingen. Nu gebeurt dit nog te weinig, waardoor mensen het gevoel hebben dat ze online alles kunnen zeggen, aldus dit (kandidaat-)raadslid.

Een ander (kandidaat-)raadslid deelt de mening dat de regelgeving strenger mag:

“Ik vind het wel dat die regels wel een beetje strenger mochten. [...] Ik vind iedereen moet respect voor mekaar hebben en toch normen en waarden hebben en dat vind ik, dat gaat helemaal een beetje verloren de laatste tijd.” (Geïnterviewde 8)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat er strengere regels mogen komen wat betreft online uitlatingen. Ze vindt dat men respectvol met elkaar om moet gaan en dat dit de laatste tijd steeds minder gebeurt.

Steunpunten

Verschillende geïnterviewden geven aan dat ze veel hebben gehad aan steunpunten of behoefte zouden hebben aan steunpunten waar ze terecht zouden kunnen voor advies. Een van de (kandidaat-)raadsleden geeft aan dat haar gemeenteraad werkt met een buddysysteem. Als je hiervoor opgeeft, wordt je gekoppeld aan een ervaren raadslid, waar je contact mee kunt opnemen voor ondersteuning. Dit (kandidaat-

)raadslid vertelt dat zij bij haar buddy heeft aangeklopt toen ze te maken kreeg met bedreigingen:

“Dan merk je wel dat je eigenlijk daarin ook een buddy nodig hebt om dat even te delen. En toen ik haar belde zei ze ook gelijk van: bel de fractie. En toen ik de fractievoorzitter belde toen zei die dus ook: ga naar de burgemeester [...] Dat voelt ook fijn, dus daarin heb je ook zoiets van: het is natuurlijk heel vervelend op het moment. Ik heb er echt een nacht niet lekker van geslapen. Maar je bent niet alleen ofzo. Dus ja, dat zijn ook hele fijne dingen.”
(Geïnterviewde 5)

Ze vertelt dat haar buddy haar advies kon geven over bij wie ze terecht kon nadat ze was bedreigd. Hierdoor voelde ze zich gesteund. Ook vertelt dit (kandidaat-)raadslid dat ze is aangesloten bij een platform voor vrouwelijke politici. Hier heeft ze veel aan gehad:

“Juist bij die platforms voor vrouwen merkte ik dat ik heel veel ondersteuning wel kreeg. Ja, en niet zozeer in, in bedreiging, maar wel om je staande te houden tussen dat soort... Ja niet zozeer dat het een mannenwereld is waar je dan staande in moet blijven, maar meer dat het een bepaalde cultuur heeft waar je staande in moet blijven.” (Geïnterviewde 5)

Dit (kandidaat-)raadslid geeft aan dat het lastig kan zijn om je staande te houden in de heersende masculiene cultuur in de gemeenteraad. Ze ervaaarde hierin veel steun van een platform voor vrouwelijke politici. Deze steun mist ze af en toe in de gemeenteraad:

“Ik denk dat ook wel bij heel veel dames hier speelt, degenen die afzwaaien zeg maar. [...] Er zijn er een paar die ik wel gesproken heb en die zeiden van: ja, ik heb gewoon niet echt mijn plek gevonden ofzo. Het is toch net niet echt iets voor mij en toen dacht ik wel van: ja, dat moet je eigenlijk je partij kwalijk nemen, want zij hebben gewoon niet jou een goeie begeleiding gegeven, waarbij je een beetje je rol vindt [...]” (Geïnterviewde 5)

Dit voorbeeld geeft aan dat dit (kandidaat-)raadslid vindt dat politieke partijen soms te kort schieten in de begeleiding. Zo vertelt dit (kandidaat-)raadslid dat meerdere vrouwen gestopt zijn met hun raadswerk omdat ze hun draai niet konden vinden. Zoals eerder genoemd, blijkt uit de interviews dat veel vrouwen zich niet thuis voelen in de masculiene cultuur die in veel gemeenteraden heerst. Volgens dit (kandidaat-)raadslid zou je partij ervoor moeten zorgen dat je je op je plek voelt.

Een ander (kandidaat-)raadslid vertelt dat ze contact heeft opgenomen met andere (ex-)raadsleden voor advies:

“[...] dat is meer intern dan in de raad maar zoiets als in de fractie, dat er niet naar je wordt geluisterd. Wat ik daar op heb gedaan is, ik ben dus naar ex-raadslid gegaan. Een vrouwelijk raadslid dat al heel lang in haar eentje het enige raadslid was voor [politieke partij]. En later met twee vrouwen, daar ben ik mee gaan praten van: goh, what the hell, dit klopt gewoon niet. Waarom luisteren ze niet en waarom zijn het allemaal van die haantjes? [...] Dat heeft niet mijn zelfvertrouwen aangetast, maar wel een beetje een twijfel veroorzaakt van: hoe moet dit nou aanpakken? Dus daar heb ik dan hulp voor gezocht van andere vrouwen die mij al waren voorgegaan

*van: hoe heb jij dat gedaan en hoe ben je daarmee omgegaan?”
(Geïnterviewde 6)*

Tijdens haar raadswerk merkte dit (kandidaat-)raadslid dat er een masculiene cultuur heerst in de gemeenteraad. Zo wordt er soms niet naar haar geluisterd en vertonen sommige mannelijke raadsleden haantjesgedrag. Daardoor vond het (kandidaat-)raadslid het lastig om haar draai te vinden. Ze heeft daarom steun gezocht bij andere vrouwelijke (ex-)raadsleden en heeft gevraagd hoe zij zijn omgegaan met de masculiene cultuur in de gemeenteraad.

5. Conclusie

Met deze studie is voor het eerst exploratief onderzoek gedaan naar de invloed van online misogynie op (kandidaat-)raadsleden. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste mechanismes uitgelicht die aan de hand van dit onderzoek op basis van acht diepte-interviews zijn blootgelegd.

Samenhang online misogynie en andere factoren

Aan de hand van de interviews kunnen we concluderen dat bijna alle geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden zowel indirecte als directe ervaringen met online misogynie hebben, maar dat de mate waarin ze te maken kregen met online misogynie onderling wisselend was. Er lijken een aantal factoren samen te hangen met de hoeveelheid online misogynie die de geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden ontvingen. Ten eerste lieten de interviews zien dat er onder de geïnterviewden een samenhang bestaat tussen hun online zichtbaarheid en online misogynie: hoe zichtbaarder het geïnterviewde (kandidaat-)raadslid online was, hoe meer online misogynie dit (kandidaat-)raadslid ontving. Ten tweede bleek uit de interviews dat er een verband bestaat tussen de heersende masculiene norm in de gemeenteraad en online misogynie. Het afwijken van de masculiene norm lijkt een trigger te zijn voor het ontvangen van online misogynie. In het geval van de geïnterviewden gold over het algemeen: hoe meer iemand afweek van de masculiene norm, hoe meer diegene werd blootgesteld aan online misogynie. Echter, niet alle geïnterviewden ervoeren deze masculiene norm.

Het is belangrijk om aandacht te hebben voor intersectionaliteit, omdat de interviews lieten zien dat sommige vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden te maken kregen met haatberichten gericht op andere aspecten van hun identiteit die afwijkend zijn

van het huidige gemiddelde raadslid. Iemands identiteit bestaat uit meerdere sociale categorieën – bijvoorbeeld gender, etniciteit en leeftijd. Deze aspecten van je identiteit staan in verband met elkaar en beïnvloeden elkaar. Als gevolg hiervan worden iemands ervaringen gevormd door de combinaties van sociale categorieën waar de persoon in te plaatsen is (Crenshaw, 2017). Dit maakt dat gender niet los te zien is van de andere identiteitsaspecten die iemand bezit. Wanneer iemand op meerdere componenten afwijkt van de huidige norm, beïnvloedt deze opstapeling van achterstellingen de online misogynie waar diegene mee te maken krijgt. Zo kan een jonge vrouw online haat ontvangen omdat ze een vrouw is, én omdat ze jong is.

Politiek functioneren

In de interviews kwam naar voren dat online misogynie (kandidaat-)raadsleden kan belemmeren in hun politieke functioneren. Als gevolg van indirecte ervaringen met online misogynie, beperken sommige geïnterviewden hun socialemediagebruik. Ook lieten de interviews zien dat angst voor online misogynie kan leiden tot een bescheiden opstelling op sociale media. Beide mechanismes kunnen een negatief effect hebben op de politieke carrière. Weinig zichtbaarheid in de media maakt het namelijk moeilijker om de politieke top te bereiken (Van Remoortere, Walgrave & Vliegenthart, 2021). Bewust je zichtbaarheid op sociale media beperken, kan een succesvolle politieke carrière dus in de weg staan. Wanneer veel vrouwelijke politici deze strategie zouden inzetten, zou dit een belemmering vormen voor gelijke representatie in de politiek en gelijke toegang tot de politiek.

Politieke ambities

Uit de ervaringen van de geïnterviewden blijkt dat online misogynie de politieke ambities van vrouwen in de lokale politiek negatief

kan beïnvloeden. Eerdere literatuur laat zien dat indirecte ervaringen met misogynie het gevoel van eigenwaarde kunnen aantasten. Dit wordt het *omstandereffect* genoemd (Bradley-Geist, Rivera & Geringer, 2015). De ervaringen van sommige geïnterviewden sluiten aan bij deze bevinding. De interviews lieten namelijk zien dat indirecte ervaringen met online misogynie kunnen leiden tot verminderd zelfvertrouwen wanneer een (kandidaat-)raadslid deze negatieve reacties internaliseert. Een mogelijk gevolg hiervan is dat vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden zichzelf niet meer als geschikte politieke kandidaat zien, wat een negatief effect heeft op de politieke ambities. In welke mate dit mechanisme te zien is bij vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden zou met grootschaliger onderzoek onderzocht moeten worden. Indirecte ervaringen met online misogynie hadden niet voor alle geïnterviewden dezelfde uitwerking; voor sommigen had het geen effect op hun zelfvertrouwen en dus ook niet op hun politieke ambities.

Ook directe ervaringen met online misogynie kunnen leiden tot een afname in zelfvertrouwen. De interviews lieten zien dat online misogynie bestaande onzekerheden kan versterken. Een logisch gevolg kan zijn dat deze onzekerheid omslaat in een afname in politieke ambities, omdat iemand deze ideeën kan internaliseren en zichzelf vervolgens niet meer als geschikte politieke kandidaat ziet. Wederom geldt dit niet voor alle geïnterviewden.

Uit de interviews blijken nog een aantal andere manieren waarop online misogynie invloed kan hebben op de politieke ambities van (kandidaat-)raadsleden. Een deel van de geïnterviewden zou anticiperen op een verergering van de online misogynie waar ze mee te maken krijgen: voor sommigen zou dit een reden kunnen zijn om te stoppen met hun politieke functie. Daarnaast geldt voor meerdere geïnterviewden dat ze zouden stoppen met hun politieke carrière wanneer hun gezin of kinderen last zouden krijgen van de online

misogynie. Hierbij lijken traditionele genderrollen, waarbij vooral vrouwen de verantwoordelijkheid voor het gezin dragen, de gevolgen van online haat op vrouwelijke politici te versterken. Ook geven sommige (kandidaat-)raadsleden aan dat online misogynie een belemmering kan zijn in het najagen van een politieke rol waarin ze zichtbaar zijn voor het publiek. Als vrouwen door deze mechanismes afzien van (beginnen aan) een politieke carrière, zou dit gelijke politieke vertegenwoordiging in en gelijke toegang tot de politiek verhinderen. Echter, de ervaringen van de geïnterviewden lieten zien dat online misogynie ook een tegenovergesteld effect kan hebben: voor sommige geïnterviewde (kandidaat-)raadsleden leverde online misogynie juist meer strijdlust op om door te gaan met hun politieke carrière.

Dit onderzoek geeft een aanwijzing dat online misogynie gelijke vertegenwoordiging in de politiek en gelijke toegang tot de politiek in de weg staat. Dit heeft kwalijke gevolgen voor de kwaliteit van de democratie, omdat dit zou betekenen dat een grote groep in de samenleving wordt beperkt in hun politieke participatie. Hierdoor raken de kernwaarden van een democratie in de verdrukking (Raad van Europa, 2020). Of bovenstaande mechanismes zichtbaar zijn in een grotere populatie, zou met grootschaliger onderzoek onderzocht moeten worden.

6. Aanbevelingen

Op basis van het literatuuronderzoek en de diepte-interviews komen we tot enkele aanbevelingen gericht op het verminderen van online misogynie jegens vrouwelijke lokale politici. Ook geven we in dit hoofdstuk handvatten voor gemeentes en politieke partijen om vrouwen in de lokale politiek bij te staan wanneer zij te maken krijgen met online misogynie. We sluiten dit hoofdstuk af met tips voor vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden.

Aanbevelingen voor de overheid

- Erken dat online haat verschillende effecten heeft op mannelijke en vrouwelijke politici en houd hiermee rekening in beleid tegen online haat.
- Doorbreek stereotype denkbeelden rondom leiderschap. Betrek naast gender ook altijd andere dimensies die stereotypering beïnvloeden, zoals etniciteit en seksuele oriëntatie.
- Zorg voor goede wet- en regelgeving rondom online haat, zodat het makkelijker wordt voor (kandidaat-)raadsleden om aangifte te doen. Steun het voorstel van de Europese Commissie om de bestaande lijst van EU-misdrijven uit te breiden tot online en offline haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven. Hiermee kan bepaald worden welke feiten strafbaar zijn en welke sancties eraan verbonden worden. Voor meer info: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/IP_21_6561

Aanbevelingen voor de gemeente

- Vergroot de bewustwording over het bestaan van (online) misogynie binnen de lokale politiek en de gevolgen hiervan voor politici binnen de lokale politiek.

- Creëer een veilige werkomgeving voor politici waarin openlijk gepraat kan worden over online misogynie.
- Zorg voor een laagdrempelige en toegankelijke plek waar politici terecht kunnen wanneer ze te maken krijgen met (online) misogynie en communiceer dit naar de (kandidaat-)raadsleden.
- Creëer buddynetwerken binnen de gemeenteraad, zodat beginnende raadsleden gekoppeld kunnen worden aan een ervaren raadslid. Zo kunnen ze ervaringen uitwisselen en advies vragen.
- Wijs (kandidaat-)raadsleden op bestaande steunpunten, zoals het mentornetwerk van Stem op een Vrouw. Voor meer info: <https://stemopeenvrouw.com/>

Aanbevelingen voor politieke partijen

- Vergroot de bewustwording over het bestaan en de gevolgen van online misogynie binnen de lokale politiek.
- Informeer (kandidaat-)raadsleden over de mogelijkheid tot trainingen omtrent sociale media en online misogynie, om (kandidaat-)raadsleden handvatten te geven wanneer ze te maken krijgen met haatberichten.
- Zorg voor een veilige werkomgeving, waarin (kandidaat-)raadsleden niet worden beperkt door genderstereotyperingen en (masculiene) normen.
- Zorg voor een plek en begeleiding wanneer (kandidaat-)raadsleden terecht kunnen wanneer ze te maken krijgen met online misogynie. Het kan emotioneel zwaar zijn om alle haatreacties over jezelf te lezen. Bied bijvoorbeeld aan om haatreacties voor een (kandidaat-)raadslid te verwijderen.

Tips voor vrouwelijke (kandidaat-)raadsleden

- Sluit je aan bij bestaande steunpunten, zie bijvoorbeeld het mentornetwerk van Stem op een Vrouw: <https://stemopeenvrouw.com/>
- Schakel iemand uit je omgeving in wanneer je te maken krijgt met grote aantallen haatreacties, zodat deze persoon de reacties voor je kan verwijderen. Op deze manier word je niet zelf geconfronteerd met de haatberichten.

Bibliografie

- Aaldering, L., & Van Der Pas, D. J. (2020). Political leadership in the media: Gender bias in leader stereotypes during campaign and routine times. *British Journal of Political Science*, 50(3), 911-931.
- Bradley-Geist, J. C., Rivera, I., & Geringer, S. D. (2015). The collateral damage of ambient sexism: Observing sexism impacts bystander self-esteem and career aspirations. *Sex Roles*, 73(1), 29-42.
- Campbell, R. & Lovenduski, J. (2016). *Footprints in the sand: five years of the Fabian Women's Network mentoring and political education programma*. Londen: Fabian Women's Network.
- Castenmiller, P., Leijenaar, M., Niemoller, K. & Tjalma, H. (2002). *Afscheid van de Raad. Een terugblik op het raadslidmaatschap*. Den Haag: SGB0.
- Cinelli, M., Morales, G. D. F., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(9). 1-8.
- Citron, D. K. (2014). How the Internet's Virtues Fuel Its Vices. In *Hate crimes in cyberspace* (pp. 56-72). Cambridge, US: Harvard University Press.
- Clance, P. R., & Imes, S. A. (1978). The imposter phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, research & practice*, 15(3), 241-247.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299.

Crenshaw, K. W. (2017). *On intersectionality: Essential writings*. New York City: The New Press.

Doorne-Huiskes, A. van., & Doorten, I. (2011). The complexity of parenthood in modern societies. In

The future of motherhood in western societies (pp. 107-124). Dordrecht: Springer

Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female

leaders. *Psychological review*, 109(3), 573-598.

Egten, C. van, Hekke, J. van het, Post, L., Jong, T. de, & Jansen, A. (2016). *Vrouwenstemmen in de*

raad. Amsterdam: Atria.

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2021). *Gender Equality Index 2021*. Retrieved from:

<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health>

European Parliamentary Research Service (ESPR) (2021). Combating gender-based violence: Cyber

violence. Retrieved from:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf)

Fischer, A. H., Mosquera, P. M. R., & Rojahn, K. (2000). *Masculiniteit met een feminien gezicht:*

Onderzoek naar de rol van organisatiecultuur in de trage doorstroming van vrouwen naar managementfuncties. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Haafte, T. van. (2017). Strategic maneuvering with presentational choices in Dutch parliamentary

debate. *Contextualizing pragma-dialectics*, 177-192.

Haraldsson, A., & Wängnerud, L. (2019). The effect of media sexism on women's political ambition:

evidence from a worldwide study. *Feminist Media Studies*, 19(4), 525-541.

Herm-Morris, B. (2021). Education and the dislike society: The impossibility of learning in filter

bubbles. *Educational Philosophy and Theory*, 1-10.

Interparlementaire Unie (IPU). (2016). *Sexism, harassment and violence against women*

parliamentarians.

Retrieved

from:

<http://archive.ipu.org/pdf/publications/issuesbrief-e.pdf>

Interparlementaire Unie (IPU) & Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE). (2018).

Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe.

Retrieved

from:

<https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe>

I&O Research (2019). De Vrouwelijke Kiezer. Retrieved from

<https://065.wpcdnnode.com/ioresearch.nl/wp-content/uploads/2019/10/Rapport-Volkskrant-De-vrouwelijke-kiezer.pdf>

Krook, M. L., & Restrepo Sanín, J. (2016). Gender and political violence in Latin America. Concepts,

debates and solutions. *Política y gobierno*, 23(1), 127-162.

Krook, M. L. (2017). Violence against women in politics. *Journal of Democracy*, 28(1), 74-88.

Kuperberg, R. (2018). Intersectional violence against women in politics. *Politics & Gender*, 14(4), 685

690.

Mantilla, K. (2013). Gendertrolling: Misogyny adapts to new media. *Feminist Studies*, 39(2), 563-570.

Mathew, B., Dutt, R., Goyal, P., & Mukherjee, A. (2019). Spread of hate speech in online social media.

In *Proceedings of the 10th ACM conference on web science* (pp. 173-182). New York : The Association for Computing Machinery.

Mügge, L., Runderkamp, Z., & Kranendonk, M. (2019). *Op weg naar een betere m/v-balans in politiek*

en bestuur. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Muir, K. (2005). Political cares: Gendered reporting of work and family issues in relation to Australian politicians. *Australian Feminist Studies*, 20(46), 77-90.

PDC. (2022). *De gemeenteraad: kweekvijver voor toekomstige Kamerleden*. Retrieved from:

https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vlr1g2087xvo/nieuws/de_gemeenteraad_kweekvijver_voor?ctx=vhbnlefwl8ty

Raad van Europa. (2020). *Fighting sexist violence against women in politics at local and regional level:*

Resolution 459. Retrieved from: <https://rm.coe.int/fighting-sexist-violence-against-women-in-politics-at-local-and-region/1680a0c056>

Remoortere, A. van, Walgrave, S., & Vliegenthart, R. (2021). Mass Media Occurrence as a Political

Career Maker. *The International Journal of Press/Politics*, 0(0), 1-18.

Rheault, L., Rayment, E., & Musulan, A. (2019). Politicians in the line of fire: Incivility and the

treatment of women on social media. *Research & Politics*, 6(1), 1-7.

Rudman, L. A., & Phelan, J. E. (2008). Backlash effects for disconfirming gender stereotypes in

organizations. *Research in organizational behavior*, 28, 61-79.

Saris, K., & Van de Ven, C. (2021). Misogynie als politiek wapen. *De Groene Amsterdammer*.

<https://www.groene.nl/artikel/misogynie-als-politiek-wapen>

Schwindt-Bayer, L. A., & Mishler, W. (2005). An integrated model of women's representation. *The Journal of politics*, 67(2), 407-428.

Simon, S., & Hoyt, C. L. (2013). Exploring the effect of media images on women's leadership self perceptions and aspirations. *Group Processes & Intergroup Relations*, 16(2), 232-245.

Stalsburg, B. L., & Kleinberg, M. S. (2015). "A Mom First and a Candidate Second: Gender Differences in Candidates Self Presentation of Family." *Journal of Political Marketing*, 15(4), 285- 310.

Stem op een Vrouw. (n.d.-a). *Gemeenteraden nog altijd een mannenbolwerk. Hoe dit te doorbreken?*

Retrieved from: <https://stemopeenvrouw.com/gemeenteraad-mannenbolwerk/>

Stem op een Vrouw. (n.d.-b). *Kiezer stemt massaal op vrouwen: 459 extra vrouwen de raad in.*

Retrieved from: <https://stemopeenvrouw.com/persbericht-kiezer-stemt-massaal-op-vrouwen-ruim-450-extra-vrouwen-de-raad-in/>

United Nations Human Rights Council. (2013). Report of the Working Group on the issue of

discrimination against women in law and in practice. Retrieved from:

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WG/A.HRC.23.50_English.pdf

Williams, B. (2016). *Julia Gillard, the Media and Young Women*. Adelaide: YWCA.

- Winter, N. J. (2010). Masculine republicans and feminine democrats: Gender and Americans' explicit and implicit images of the political parties. *Political Behavior*, 32(4), 587-618.
- Wolbrecht, C., & Campbell, D. E. (2007). Leading by example: Female members of parliament as political role models. *American Journal of Political Science*, 51(4), 921-939.
- Wright, K. A., & Holland, J. (2014). Leadership and the media: Gendered framings of Julia Gillard's 'sexism and misogyny' speech. *Australian Journal of Political Science*, 49(3), 455-468.

Werk.en.de Toekomst

Werk.en.de Toekomst zet zich in voor het doorbreken van genderstereotypering in het onderwijs en op de arbeidsmarkt en het verbeteren van de mogelijkheden om werk, zorg en leren met elkaar te combineren. Werk.en.de Toekomst is een samenwerking van:

Gesteund door:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap